

Østre Landsret
Præsidenten

Den 28 AUG. 2013
J.nr. 40A-ØL-42-13
Init: maa

Justitsministeriet
Procesretskontoret
Civilafdelingen
Slotsholmsgade 10
1216 København K

Justitsministeriet har ved mail af 10. juli 2013 (sagsnr. 2011-740-0032) anmodet om en udtalelse om erfaringerne med de nye regler om gruppesøgsmål siden 1. januar 2008.

Erfaringerne med det ny regelsæt er fortsat forholdsvis begrænsede.

Efter høring af landsrettens 16. afdeling, der den 7. december 2010 afsagde dom vedr. bankTrelleborg A/S, kan jeg oplyse, at afdelingen ikke under behandling af sagen er stødt på uhensigtsmæssigheder eller behov for forbedringer i det gældende regelsæt i rpl. kap. 23 a. Højesteret afsagde den 27. januar 2012 dom i ankesagen.

Til orientering kan oplyses, at landsretten endvidere har behandlet to sager, der er søgt anlagt som gruppesøgsmål:

I B-1198-11 (16. afd.) har landsretten ved kendelse af 21. juni 2012 tilladt, at en sag om et muligt erstatningsansvar over for en række garanter, der konverterede garantiindskud til aktier i forbindelse med, at sparTrelleborg blev omdannet til aktieselskabet bankTrelleborg, anlægges som gruppesøgsmål. Sagsøgte, Sydbank A/S, har opnået Højesterets tilladelse til, at kendelsen kæres til Højesteret. Højesteret har endnu ikke truffet afgørelse i sagen.

I B-1255-11 (16. afd.) har landsretten ved dom af 21. juni 2012 afvist en sag, som Foreningen af minoritetsaktionærer i bankTrelleborg har anlagt mod Sydbank A/S m.h.p. behandling som gruppesøgsmål. Sagen drejer sig om Sydbanks mulige erstatningsansvar over for en række tidligere aktionærer i bankTrelleborg a/s. Ved dommen har landsretten fundet, at de fremsatte krav ikke er tilstrækkeligt ensartede til, at et gruppesøgsmål vil være en hensigtsmæssig procesform. Den sagsøgende forening har anket dommen til Højesteret, der endnu ikke har truffet afgørelse.

Denne udtalelse sendes alene elektronisk til mod@jm.dk og jm@jm.dk

Med venlig hilsen

Bent Carlsen

Ellen Busck Porsbo

Vestre Landsret
Præsidenten

Justitsministeriet
Slotsholmsgade 10
1216 København K

J.nr. 40A-VL-45-13
Den 30/08-2013

Justitsministeriet har ved brev af 10. juli 2013 anmodet om en udtalelse om landsrettens erfaringer med de nye regler om gruppesøgsmål.

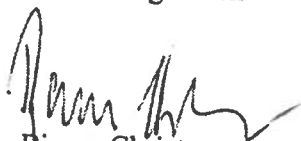
I den anledning vedlægger jeg en notits, der er udarbejdet af retsformanden på landsrettens 14. afdeling. Jeg kan henholde mig til det, der er anført i notitsen.

Denne udtalelse sendes til mod@jm.dk med kopi til jm@jm.dk.

En kopi af udtalelsen sendes til Domstolsstyrelsen – jas@domstolsstyrelsen.dk under henvisning til styrelsens e-mail af 29. juli 2013.

Der henvises til sagsnr. 2011-740-0032.

Med venlig hilsen

Bjarne Christensen

19
27. august 2013

Notits vedrørende Domstolsstyrelsens høring over Justitsministeriets høring vedrørende evaluering af lov nr. 181 af 28. februar 2007 om ændring af retsplejeloven m.v. (Gruppesøgsmål m.v.)

Vestre Landsret behandler for tiden 2 gruppesøgsmål:

Wazerath-parken, hvor landsretten har udpeget en grupperepræsentant, jf. retsplejelovens § 254 e, stk. 1, og dermed har truffet afgørelse om, at betingelserne for behandling af sagen efter reglerne om gruppesøgsmål er opfyldt.

Gruppesøgsmål.nu mod Domstolsstyrelsen, der verserer ved Østre Landsret, men hvor der er udpeget sættemedlemmer fra Vestre Landsret. I denne sag er der endnu ikke udpeget en grupperepræsentant, og der er således ikke truffet afgørelse om, hvorvidt betingelserne for at godkende, at sagen behandles som gruppesøgsmål, er opfyldt. Der er berammet et særligt forberedende retsmøde til afklaring heraf til foretagelse den 3. september 2013 i Østre Landsret.

14. afdeling er ikke i forbindelse med behandlingen af disse to sager stødt på forhold, der kan begrunde forslag om at ændre de gældende regler i retsplejeloven om gruppesøgsmål.

Vestre Landsret har endvidere afsluttet behandlingen af ét gruppesøgsmål, V.L. B-0284-11 Foreningen af investorer i Jyske Hedge Markedsneutral – Obligationer mod Hedgeforeningen Jyske Invest og Jyske Bank A/S. I denne sag tillod landsretten ved kendelse af 24. januar 2012, at sagen blev anlagt som et gruppesøgsmål. Foreningen besluttede på baggrund af et forligstilbud fra Jyske Bank A/S på en generalforsamling den 29. september 2012 med en majoritet på 98,65 % at opløse sig selv. Landsretten afviste herefter ved kendelse af 20. november 2012 sagen.

På det tidspunkt, da Foreningen besluttede at opløse sig selv, var der ikke fastlagt en ramme for gruppesøgsmålet, jf. retsplejelovens § 254 e, stk. 4, ligesom der ikke var fastsat nogen tilmeldingsfrist. Der fandtes som følge heraf ikke gruppemedlemmer.

Landsretten udtalte på den baggrund bl.a. følgende i kendelsen af 20. november 2012:

”...

Det er landsrettens opfattelse, at bestemmelserne i retsplejelovens § 254 g (om situationen, hvor der opstår spørgsmål om at hæve eller afvise et gruppessøgsmål) og retsplejelovens § 254 h (om forlig, som grupperepræsentanten indgår om krav, der er omfattet af gruppessøgsmålet) ikke finder anvendelse på dette gruppessøgsmål, idet spørgsmålet om afvisning af retssagen er opstået på et tidspunkt, ... hvor der ikke foreligger en ramme for gruppessøgsmålet, og hvor der ikke er gruppemedlemmer, idet der ikke har været fastsat nogen tilmeldingsfrist.

...”

Sagen giver anledning til, at det bør overvejes, om retsplejelovens § 254 h med fordel kan ændres, således at retten skal godkende forlig i alle tilfælde, hvor der er truffet afgørelse om, at betingelserne for behandling af sagen efter reglerne om gruppessøgsmål er opfyldt.

En ny formulering af retsplejelovens § 254 h kunne f.eks. lyde således:

” Forlig, som grupperepræsentanten indgår om krav, der er omfattet af gruppessøgsmålet eller vil kunne blive omfattet af gruppessøgsmålet, opnår gyldighed, når forliget er godkendt af retten. Retten godkender forliget, medmindre der ved forliget sker usaglig forskelsbehandling, eller forliget i øvrigt er åbenbart urimeligt. Gruppemedlemmer, der er omfattet af gruppessøgsmålet, skal underrettes om rettens godkendelse af et forlig. Reglerne i retsplejelovens § 254 e, stk. 9, 2. - 5. pkt., finder tilsvarende anvendelse.”

Sagen kunne måske endvidere give anledning til, at det overvejes, om retsplejelovens § 254 g skal udvides til også at gælde i situationer, hvor der er truffet afgørelse om, at betingelserne for behandling af sagen efter reglerne om gruppessøgsmål er opfyldt, men hvor der endnu ikke er gruppemedlemmer. Det kunne således være relevant, at også personer, som kunne forventes at blive gruppemedlemmer, hvis sagens behandling fortsatte, skal underrettes, hvis der opstår spørgsmål om at hæve eller afvise gruppessøgsmålet, jf. § 254 g, stk. 1, ligesom det kunne være relevant, at de nævnte personer fik mulighed for at indtræde som part, jf. retsplejelovens § 254 g, stk. 2, hvis gruppessøgsmålet hæves eller afvises. Det bemærkes i den forbindelse, at det er en forudsætning for, at en sag kan anlægges som gruppessøgsmål, at (de potentielle) gruppemedlemmer kan identificeres, jf. retsplejelovens § 254 b, stk. 6, og at det følger af retsplejelovens § 254 d, stk. 1, nr. 1 og 2, at stævningen i et gruppessøgsmål skal indeholde en

beskrivelse af gruppen og oplysninger om, hvordan gruppemedlemmerne kan identificeres. Det vil således næppe støde på problemer i praksis at identificere de personer, som kunne forventes at blive gruppemedlemmer.

Spørgsmålet om udvidelse af retsplejelovens § 254 g er dog ganske komplekst, og det bør derfor i givet fald undergives en mere omfattende vurdering. Det kan i den forbindelse oplyses, at et af de spørgsmål, der opstod i forbindelse med parternes forligsdrøftelser i gruppesøgsmålet Investorforeningen mod Jyske Invest og Jyske Bank, var, i hvilket omfang gruppesøgsmålet havde suspenderet forældelsesfristen for personer, der ikke blev omfattet af forliget.

A handwritten signature in black ink, appearing to read "John L. L." with a long horizontal flourish extending to the right.

Retten i Esbjerg
Præsidenten

Justitsministeriet
Procesretskontoret
Att.: Morten Duus
Slotsholmsgade 10
1216 København K

J.nr. 9099.2013.1
Den 22. juli 2013

**Deres j.nr. 2011-
740-0032**

Evaluerings af lov nr. 181 af 28. februar 2007 om ændring af retsplejeloven og forskellige andre love (Gruppesøgsmål m.v.)

Under henvisning til Justitsministeriets brev af 10. juli 2013 kan Retten i Esbjerg oplyse, at retten ikke har modtaget gruppesøgsmål til behandling.

Med venlig hilsen

Margit O. Laub

Fra: Bjarne Bjørnskov Jensen [BBJ@domstol.dk]
Sendt: 12. juli 2013 11:14
Til: Morten Duus
Cc: Justitsministeriet
Emne: SV: Høringsbrev - byretterne

Til Justitsministeriet.

I besvarelsen af nedennævnte høring kan jeg oplyse, at vi ikke herfra kan bidrage med erfaringer til evalueringen af reglerne om orgruppesøgsmål.

Venlig hilsen

Bjarne Bjørnskov Jensen
Byretspræsident
Retten i Hillerød
Tlf. 47 33 87 01

Fra: 'Retten i Hillerød'
Sendt: 11. juli 2013 08:35
Til: Bjarne Bjørnskov Jensen
Emne: VS: Høringsbrev - byretterne

Fra: Morten Duus [mailto:mod@jm.dk]
Sendt: 10. juli 2013 16:10
Til: 'Københavns Byret'; 'Retten i Aalborg'; 'Retten i Esbjerg'; 'Retten i Glostrup'; 'Retten i Helsingør'; 'Retten i Herning'; 'Retten i Hillerød'; 'Retten i Holbæk'; 'Retten i Holstebro'; 'Retten i Horsens'; 'Retten i Kolding'; 'Retten i Lyngby'; 'Retten i Nykøbing'; 'Retten i Næstved'; 'Retten i Odense'; 'Retten i Randers'; 'Retten i Roskilde'; 'Retten i Svendborg'; 'Retten i Sønderborg'; 'Retten i Viborg'; 'Retten i Århus'; 'Retten på Bornholm'; 'Retten på Frederiksberg'; 'Retten i Hjørring'
Emne: Høringsbrev - byretterne

Vedhæftet finder De høringsbrev vedrørende evaluering af reglerne om gruppesøgsmål.

Med venlig hilsen

Morten Duus
Fuldmægtig

Procesretskontoret
Slotsholmsgade 10
1216 København K
Tlf. direkte: 7226 8742
Tlf.: 7226 8400
www.justitsministeriet.dk
jm@jm.dk

SJ20140218153955970 [DOR849674]
Fra: Anne Tambour [ANTA@domstol.dk]
Sendt: 19. juli 2013 13:20
Til: Morten Duus
Cc: Justitsministeriet
Emne: VS: Høringsbrev - byretterne
Vedhæftede filer: Høringsbrev - byretterne [DOK841816].pdf

Som svar på Deres høringsbrev af 10. juli 2013 vedrørende Evaluering af lov nr. 181 af 28. februar 2007 om ændring af retsplejeloven og forskellige andre love (Gruppesøgsmål m.v.) kan det oplyses, at der ved retten i Nykøbing Falster ikke har været nogen gruppesøgsmål.

Med venlig hilsen

Anne Tambour
Juridisk sekretær

akt 3.

Fra: Jacob Søndergaard [JAS@domstolsstyrelsen.dk]
Sendt: 13. september 2013 09:14
Til: Morten Duus; Justitsministeriet
Cc: Niels Juhl
Emne: Evaluering af lov nr. 181 af 28. februar 2007 om ændring af retsplejeloven og forskellige andre love (Gruppesøgsmål m.v.)
Vedhæftede filer: Høringssvar.pdf; Højesterets notat af 3. september 2013.pdf

Se venligst vedhæftet høringssvar med bilag.

Med venlig hilsen

Jacob Søndergaard
Fuldmægtig
Direkte + 45 99 68 43 07
jas@domstolsstyrelsen.dk

Domstolsstyrelsen
Jura
St. Kongensgade 1-3
1264 København K.
Tlf. + 45 70 10 33 22
Fax + 45 70 10 44 55
www.domstol.dk

Notat
om Højesterets erfaring med reglerne om gruppesøgsmål

Højesteret har siden ikrafttrædelse den 1. januar 2008 af lov nr. 181 af 28. februar 2007 om ændring af retsplejeloven og forskellige andre love (Gruppesøgsmål m.v.) behandlet fem sager vedrørende gruppesøgsmål. Der har i alle tilfælde været tale om tilmeldingsgruppesøgsmål. Højesteret har kun afgjort en ankesag, nemlig bankTrelleborg I. De øvrige sager er behandlet som kæremål.

BankTrelleborg I (Højesteretssag 356/2010 og sag 28/2011)

Tidligere minoritetsaktionærer i bankTrelleborg havde i 2008 fået tvangsindløst deres aktier i forbindelse med bankens fusion med Sydbank A/S. Hovedspørgsmålet under sagen var, om aktionærerne havde krav på yderligere vederlag som følge af, at deres aktier ved tvangsindløsningen var mere værd end det beløb, som de havde modtaget.

Grupperepræsentanten i sagen var Foreningen af Minoritetsaktionærer i bank Trelleborg (herefter Foreningen).

Højesteret dom af 27. januar 2012 er gengivet i UfR 2012, s. 1228.

Afgørelser truffet under sagens behandling

Sikkerhedsstillelse

Højesteret traf den 12. oktober 2011 afgørelse om sikkerhedsstillelsen. Foreningen havde i medfør af retsplejelovens § 329 delvis fri proces til egne omkostninger under ankesagen i Højesteret.

Højesteret fastsatte den 12. oktober 2011 sikkerhedsstillelsen for de gruppe medlemmer, som tilmeldte sig gruppessøgsmålet for Højesteret, til 7 % af betalingspåstanden (2 % til hver af de indstævnte og 3 % af grupperepræsentanten) med tillæg af retsafgift for Højesteret. Sikkerhedsstillelsen til hver af de indstævnte skulle holdes adskilt fra den resterende sikkerhedsstillelse.

Indholdet af åbningsunderretning, jf. retsplejeloven § 254 e, stk. 9

Højesteret besluttede samtidig, at det skulle omtales i åbningsunderretningen, hvad afgørelserne fra Civilstyrelsen og Procesbevillingsnævnet vedrørende fri proces gik ud på, og hvordan de var begrundet, men afgørelserne skulle ikke vedlægges som bilag til underretningen.

Dispensation til at deltage i gruppessøgsmålet efter tilmeldingsfristen, jf. retsplejelovens § 254 e, stk. 6, 2. pkt.

Højesteret besluttede den 6. december 2011 at behandle ansøgninger om dispensation i forhold til tilmeldingsfristen den 18. november 2011 efter følgende retningslinjer:

”Kategori 1: Ansøgere, der falder inden for denne kategori, vil altid blive meddelt dispensation. Kategorien omfatter følgende tilfældsgrupper:

- (i) Tilmeldinger, der er sendt pr. post og modtaget efter fristens udløb, men poststemplet senest fredag den 18. november 2011.
- (ii) Tilmeldinger, der er sendt pr. post og modtaget senest mandag den 21. november 2011, og påstemplet med en ulæselig dato.
- (iii) Tilmeldinger, der er modtaget pr. e-mail senest fredag den 18. november 2011, hvor ansøgeren imidlertid har glemt at vedhæfte tilmeldingsblanketten eller vedhæftet en forkert fil, dog under forudsætning af, at ansøgeren senest en uge efter at være blevet gjort opmærksom på fejlen, har fremsendt tilmeldingsblanketten.
- (iv) Ansøgere, som har betalt kontingent eller sikkerhedsstillelse men ikke fremsendt tilmeldingsblanket, under forudsætning af, at de pågældende har fremsendt tilmeldingsblanket senest 1 uge efter modtagelse af individuel besked om, at tilmelding forudsætter både fremsendelse af tilmeldingsblanket og indbetaling af kontingent eller sikkerhedsstillelse.
- (v) Tilmeldinger, der modtaget pr. post eller e-mail efter den 18. november 2011, og som er begrundet i længerevarende udlandsophold påbegyndt forinden

fremsendelsen af åbningsunderretningen og afsluttet efter tilmeldingsfristens udløb, under forudsætning af, at tilmeldingen og indbetalingen af sikkerhedsstillelse/kontingent er sket senest 1 uge efter hjemkomsten. Højesteret vil som udgangspunkt kræve dokumentation for udlandsopholdets længde.

- (vi) Tilmeldinger og betalinger, der er foretaget rettidig, men hvor det indbetalte beløb til sikkerhedsstillelse/kontingent er for lavt, hvis det korrekte beløb er indbetalt senest 1 uge efter, at ansøgeren har modtaget besked om, at det indbetalte beløb er for lavt.

Dispensation i tilfældsgruppe (i)-(iv) er betinget af rettidig og retmæssig betaling. I det tilfælde, at der er sket rettidig betaling, men det indbetalt beløb er for lavt, vil indbetalingen dog blive anset som retmæssig, hvis det korrekte beløb er indbetalt senest 1 uge efter, at ansøgeren har modtaget besked om, at det indbetalte beløb er for lavt.

Kategori 2: Ansøgere, der falder uden for kategori 1, vil blive underlagt en konkret vurdering og kan – medmindre der foreligger helt særlige forhold – ikke forvente at opnå dispensation.”

Højesteret besluttede den 23. december 2011 at meddele dispensation til i alt 400 personer, hvoraf næsten alle var omfattet af kategori 1 (iv).

I forhold til ansøgere, som var omfattet af kategori 2, afsagde Højesteret kendelser den 12. januar 2012 i følgende tre sager:

I sag 6/2012 var dispensationsansøgningen begrundet med, at tilmeldingsblanketten og checken var sendt med brev i starten af november 2011 til Foreningen. Da de to minoritetsaktionærens navne ikke fremgik af deltagerlisten på Foreningens hjemmeside, kontaktede de den 30. november 2011 Foreningens advokat. Herefter blev brevet efterlyst hos Post Danmark uden resultat. Den 21. december 2011 fremsendte de to minoritetsaktionærer på ny tilmeldingsblanketten og overførte pengene til Foreningen. Under disse omstændigheder meddelte Højesteret dispensation.

I sag 7/2012 var dispensationsansøgningen fra to minoritetsaktionærer begrundet med, at tilmeldingsblanketten ved en fejltagelse ikke blev sendt den 16. november 2011, men først lørdag den 19. november 2011. Det fremgik endvidere af dispensationsansøgningen, at det formentlig var på grund af bankens ekspeditionstid, at Foreningens advokat først modtog penge den 22. november 2011, selv om netbankoverførslerne var sendt den 18. november

2011. Højesteret afslog dispensationsansøgningen, idet det ikke var godtgjort, at helt særlige forhold var årsag til, at betalingen af kontingent først blev modtaget efter fristens udløb.

I sag 8/2012 blev tilmeldingsblanketten fremsendt den 13. december 2011 og modtaget af grupperepræsentantens advokat den 14. december 2011. Kontingent blev overført den 13. december 2011. Dispensationsansøgningen var ikke begrundet, hvorfor Højesteret afslog dispensationsansøgningen

Garanter i bankTrelleborg (mandatarsagen) Sag 285/12

I dom af 18. januar 2013 (UfR 2013, s. 1107) tog Højesteret stilling til et erstatningskrav fra tre aktionærer i bankTrelleborg, der havde konverteret deres garantikapital til aktiekapital. Foreningen af Minoritetsaktionærer i bankTrelleborg var mandatar for de tre aktionærer. Der var udarbejdet et børsprospekt i forbindelse med konverteringen. Højesteret fandt, at børsprospektet havde mangler af væsentlig betydning for garanternes bedømmelse af bankTrelleborg A/S, og pålagde Sydbank A/S at erstatte garanternes tab.

Østre Landsret imødekom den 21. juni 2012 en anmodning om, at en sag vedrørende et erstatningskrav fra andre garanter, kunne behandles som et gruppesøgsmål. I kendelsen hedder det bl.a.:

”Såfremt [...] appellanterne [...] har et økonomisk krav mod Sydbank A/S, finder landsretten på baggrund af den foreslåede ramme for gruppesøgsmålet og sagens øvrige oplysninger, at gruppe medlemmernes krav mod Sydbank A/S har en sådan ensartethed, at betingelsen i retsplejelovens § 254 b, stk. 1, nr. 1, jf. § 254 a, st. 1, er opfyldt, samt at gruppesøgsmål skønnes at være den bedste måde at behandle kravene på, jf. retsplejelovens § 254, stk. 1, nr. 5, jf. § 254 a, stk. 1.”

Sydbank A/S har med Højesterets tilladelse kæret landsrettens kendelse jf. retsplejelovens § 392, stk. 1, jf. § 253, stk. 4.

Under behandlingen af kæremålet har parterne ved brev af 7. august 2013 meddelt, at sagen – sammen med sag 241/12, jf. nedenfor – er forligt. Parterne anfører, at forliget ikke kræver Højesterets godkendelse, jf. retsplejelovens § 254 h. For det tilfælde, at Højesteret vurderer, at rettens godkendelse af forliget er nødvendigt, anmoder parterne samtidig om Højesterets godkendelse af forliget.

Den 28. august 2013 besluttede Højesteret, at rettens godkendelse af forliget ikke er påkrævet, jf. retsplejelovens § 254 h. Højesteret lagde herved vægt på, at der efter det oplyste endnu ikke er åbnet for tilmeldinger til gruppessøgsmålet i sagen, og at der således ikke er gruppemedlemmer, der kan blive forpligtede af forliget.

Sagen er herefter sluttet som forligt, uden at Højesteret har taget stilling til, om den kunne behandles som et gruppessøgsmål.

Køberne af aktier bankTrelleborg II - Sag 241/12

Sagen er anlagt på vegne af aktionærer, der efter børsnoteringen købte aktier i bankTrelleborg. Sagen angår, om aktionærerne har krav på erstatning fra Sydbank A/S i anledning af oplysningerne i et børsprospekt.

Østre Landsret afviste sagen som gruppessøgsmål ved dom af 21. juni 2012 under henvisning til retsplejelovens § 254 b, stk. 1, nr. 1 og 5.

Dommen blev anket til Højesteret af Foreningen af Minoritetsaktionærer i bankTrelleborg. Sagen er sluttet som forligt uden Højesteret har taget stilling til, om den kunne behandles som gruppessøgsmål.

Jyske Invest og Hedgeforeningen Jyske Invest (Sag 41/12 og 45/12)

Vestre Landsret tillod ved kendelse af 24. januar 2012, at sagen mellem Foreningen af Investorer i Jyske Invest Hedge Markedsneutral– Obligationer (Foreningen) mod Jyske Bank A/S og Hedgeforeningen Jyske Invest blev anlagt som et gruppessøgsmål, jf. § 254 b, stk. 1, nr. 1 og 5.

Ved beslutning af 16. april 2012 fandt Højesteret, at Vestre Landsrets kendelse måtte anses som en delafgørelse, og gav tilladelse til kære af kendelsen, jf. retsplejelovens § 392, stk. 1, jf. § 253, stk. 4.

Kæremålet blev indbragt for Højesteret under sag 61/2013, og blev berammet til mundtlig forhandling. Den mundtlige forhandling blev efterfølgende udsat på parternes forligsdrøftelser. På grundlag af resultatet af forligsforhandlingerne opløste Foreningen sig selv. Hedgeforeningen Jyske Invest og Jyske Bank A/S anmodede herefter Vestre Landsret

om at afvise sagen, da Foreningen ikke længere havde retsevne. Ved kendelse af 20. november 2012 tog Vestre Landsret afvisningspåstanden til følge.

På den baggrund meddelte Højesteret parterne ved brev af 20. december 2011, at kæremålet som følge af hovedsagens afvisning ved landsretten var bortfaldet.

Wutzerath Parken (Sag 345/11)

Højesteret traf ved kendelse af 12. juni 2012 (UfR 2012, s. 2938), afgørelse i en kæresag angående sikkerhedsstillelse i et gruppesøgsmål. Under henvisning til formålet med kravet om sikkerhedsstillelse, ordlyden af retsplejelovens § 254 e, sammenholdt med § 254 j, og forarbejderne hertil, fandt Højesteret, at sikkerhedsstillelsen efter § 254 e, stk. 7, skulle fastsættes således, at den alene omfatter sagsomkostninger i forbindelse med sagens behandling i én instans. Højesteret fandt endvidere, at gruppedeltagernes sikkerhedsstillelse måtte fastsættes skønmæssigt under en vis hensyntagen til sagens værdi samt under hensyn til sagens omfang og karakter og det med sagen forbundne arbejde. Højesteret lagde ved fastsættelsen af størrelsen af sikkerhedsstillelsen vægt på, at grupprepræsentantens sikkerhedsstillelse er foreløbig og kan reguleres, når det endelige deltagerantal i gruppesøgsmålet kendes. Højesteret ændrede dermed landsretten afgørelse.

Domstolsstyrelsen

Justitsministeriet
Slotsholmsgade 10
1216 København K

Store Kongensgade 1-3
1264 København K
Tlf. +45 70 10 33 22
Fax +45 70 10 44 55
post@domstolsstyrelsen.dk
CVR nr. 21-65-95-09
EAN-nr.5798000161184

Sendes alene via e-mail til mod@jm.dk med kopi til jm@jm.dk

J. nr. 2013-4101-0050-14
Sagsbeh. Jacob Søndergaard
Dir.tlf. 99 68 43 07
Mail JAS@domstolsstyrelsen.dk

13. september 2013

Evaluering af lov nr. 181 af 28. februar 2007 om ændring af retsplejeloven og forskellige andre love (Gruppesøgsmål m.v.)

Domstolsstyrelsen har modtaget Justitsministeriets e-mail og brev af 10. juli 2013, hvori ministeriet anmoder om en udtalelse om erfaringerne med de nye regler om gruppesøgsmål siden den 1. januar 2008 til brug for Justitsministeriets evaluering af reglerne.

Styrelsen har i den anledning anmodet om bidrag fra de retter, som styrelsen bekendt har behandlet sager efter reglerne om gruppesøgsmål. Styrelsen er først efterfølgende blevet opmærksom på, at Justitsministeriet har anmodet samtlige retter (Højesteret undtaget) og Procesbevillingsnævnet om en udtalelse om erfaringerne med reglerne.

Styrelsen har modtaget bidrag fra Østre Landsret, Vestre Landsret og Højesteret, og vi er bekendt med, at begge landsretter har sendt deres bidrag direkte til Justitsministeriet.

På denne baggrund vedlægger vi alene Højesterets notat af 3. september 2013 om Højesterets erfaring med reglerne om gruppesøgsmål.

Domstolsstyrelsen er ikke i øvrigt bekendt med forhold, der giver grundlag for at overveje eller foreslå ændringer i de gældende regler om gruppesøgsmål.

Med venlig hilsen

Jacob Søndergaard

Justitsministeriet
Slotsholmsgade 10
1216 København K

KRONPRINSESSEGADE 28
1306 KØBENHAVN K
TLF. 33 96 97 98
FAX 33 36 97 50

DATO: 16. august 2013
SAGSNR.: 2013 - 2240
ID NR.: 247326

mod@jm.dk med kopi til jm@jm.dk

Høring - over evaluering af lov nr. 181 af 28. februar 2007 om ændring af retsplejeloven og forskellige andre love (Gruppesøgsmål mv.)

Ved e-mail af 11-07-2013 har Justitsministeriet anmodet Advokatrådet om en udtalelse om Advokatrådets erfaringer med de nye regler om gruppesøgsmål siden den 1. januar 2008.

Advokatrådet finder overordnet set, at reglerne om gruppesøgsmål er velfungerende, men har dog følgende bemærkninger:

Advokatrådet finder, at der forud for, at en part – eller en gruppe af parter gennem en grupperepræsentant – får admitteret et gruppesøgsmål, bør være en obligatorisk, effektiv høringspligt (kontradiktionsadgang) i forhold til den potentielt sagsøgte.

Det er Advokatrådets erfaring, at domstolene i de allerfleste tilfælde har iværksat en sådan høring, men en obligatorisk høringspligt bør eksplicit fremgå af retsplejeloven.

Advokatrådet finder endvidere, at domstolene – og Retsplejerådet, hvis Retsplejerådet får til opgave at vurdere gruppesøgsmåls-instituttets aktuelle ”indhold” – generelt bør sikre, at anvendelse af gruppesøgsmål ikke medfører, at sædvanligt anvendte beviskrav ved danske domstole udhules til fordel for gennemsnits- og rimelighedsbetragtninger. Dette kan navnlig ske ved at stille strengere krav til ensartetheden.

Det er Advokatrådets opfattelse, at gruppesøgsmålet er et relevant værktøj i relation til f.eks. produktansvarssager, herunder sager vedrørende defekt- og ansvarsvurdering, men ikke spørgsmål af mere individuel karakter. Gruppesøgsmålet er endvidere et relevant værktøj i relation til erstatningssager, der udelukkende er baseret på prospektansvar. Sager, der kræver kendskab til en differentieret rådgivning med individuelle forskelle, bør ikke admitteres som gruppesøgsmål.

Der kan i den forbindelse peges på den retsusikkerhed, der er skabt af to forskellige afgørelser fra henholdsvis Vestre Landsret (U 2012.1561 V) og Østre Landsret (Østre Landsrets dom af 21. juni 2012 – Foreningen af minoritetsaktionærer i Bank Trelleborg mod Sydbank A/S) om forståelsen af kravet i § 254 b, stk. 1, nr. 1 og 5 om ensartede krav og bedste behandlingsmåde.

Problemstillingen er nærmere beskrevet i artiklen ”Gruppesøgsmål” af advokat Jens Rostock-Jensen i Festskrift til Erik Werlauff, side 475 ff., der er vedlagt som bilag.

Sager, der ligger i et felt imellem rådgivningsansvar og prospektansvar, bør således af retssikkerhedsmæssige grunde (for sagsøgte) ikke behandles ukritisk som gruppesøgsmål – uanset at dette måske politisk set må anses som belejligt.

Når et gruppesøgsmål admitteres, risikerer man, at sagsøgte kommer i en situation, hvor man reelt er nødt til at ”tvangsforlige” sagen. Det er ikke værdigt i et retssamfund.

Advokatrådet finder endelig, at en anden uforudset og uhensigtsmæssig konsekvens af reglerne om gruppesøgsmål er den lange tid, der går fra sagens anlæg og indtil gruppesøgsmålet admitteres og åbningsskrivelsen udsendes. Dette rejser en række tekniske udfordringer og forældelsesmæssige spørgsmål.

Med venlig hilsen

Torben Jensen

Bilag: ”Gruppesøgsmål” af advokat Jens Rostock-Jensen i Festskrift til Erik Werlauff, side 475 ff.

Gruppessøgsmål

*Advokat Jens Rostock-Jensen,
Advokatfirmaet Kromann Reumert*

1. Indledning

Med indsættelsen af kap. 23 a i retsplejeloven den 1. januar 2008 trådte de danske regler om gruppessøgsmål i kraft. Helt overordnet er gruppessøgsmål udtryk for søgsmål, hvor en grupperepræsentant repræsenterer en nærmere afgrænset gruppe, hvis medlemmer ikke er direkte parter i sagen, men hvor dommen har bindende virkning – retskraft – i forhold til gruppens medlemmer.

Gruppessøgsmål kan med rette kategoriseres som repræsentative søgsmål, da de netop er kendetegnet ved, at en eller flere personer repræsenterer de gruppemedlemmer, som ikke aktivt deltager som parter i retssagen. Derved adskiller gruppessøgsmål sig netop fra kumulation, hvor alle personer, som deltager med krav under retssagen, har partsstatus.

I tiden før gruppessøgsmålsreglernes ikrafttræden måtte man – i tilfælde hvor det var ønskeligt at samle flere krav under én sag – henholde sig til reglerne om kumulation og sambehandling af sager. Disse regler er ikke blevet ændret og fungerer således i dag sideløbende med gruppessøgsmålsreglerne.

Derudover eksisterer der fortsat mulighed for gennemførelse af prøvesager, ligesom der findes regler om repræsentation og støtte af en part i en retssag, herunder regler om rettergangsfuldmagt og biintervention, ligesom der er fast praksis for, at en part i visse tilfælde kan repræsenteres af en mandatar i en retssag.

Lovgiver fandt det dog formålstjenligt med endnu et processuelt instrument, der kunne fungere som et alternativ til de allerede eksisterende regler. At et gruppessøgsmål snarere er undtagelsen end hovedreglen, illustreres ved de strenge betingelser, der skal være opfyldt, før retten i det konkrete tilfælde kan godkende gruppessøgsmålsformen. Således er grup-

pesøgsmål subsidiært i forhold til andre muligheder og kan kun tages i brug, såfremt gruppesøgsmålet skønnes at være den bedste måde at behandle kravene på. Denne vurdering foretages på grundlag af en samlet afvejning af de konkrete omstændigheder i den enkelte sag.

Baggrunden for retsplejelovens regler om gruppesøgsmål er Retsplejerådets betænkning nr. 1468 fra 2005 benævnt *Reform af den civile retspleje IV – Gruppesøgsmål mv.* Som medlem af rådet havde Erik Werlauff stor indflydelse på udformningen af reglerne. Betænkningen er udtryk for et grundigt og gennearbejdet stykke arbejde – dog uden at man efter endt læsning efterlades med en entydig konklusion på, hvornår et gruppesøgsmål opfylder godkendelseskriterierne. Det er således op til at domstolene nærmere at vurdere, i hvilke tilfælde et gruppesøgsmål er udtryk for den bedste procesform, og i hvilke tilfælde der skal henholdes til de hidtidige procesformer indeholdt i retsplejeloven.

På trods af at gruppesøgsmålsreglerne har været gældende siden 2008, er praksis på området endnu sparsom. De seneste par år har flere dog fået øjnene op for gruppesøgsmålets fordele og muligheder, og der er sket et ryk i antallet af – eller i hvert fald anmodninger om – gruppesøgsmål som procesform. På nuværende tidspunkt er procesformen dog endnu ikke så indarbejdet, at retstilstanden kan anses for afklaret, tværtimod viser retspraksis indtil nu en betydelig divergens i godkendelsen af gruppesøgsmål.

Det bliver interessant at se, hvad fremtiden bringer på området for gruppesøgsmål. Alt tyder på, at gruppesøgsmål er på vej til at blive en integreret procesform i vores retssystem, ligesom der er en række EU-retlige tiltag på vej inden for området; således behandles blandt andet på nuværende tidspunkt i EU et forslag, der under visse betingelser vil give forbrugere i medlemslandene mulighed for at slå sig sammen i tværnationale gruppesøgsmål.

2. Gruppesøgsmålsreglerne

2.1. Betingelser for godkendelse af gruppesøgsmål

Gruppesøgsmål anlægges ved indlevering af stævning til retten,¹ og stævning kan indleveres af enhver, der efter § 254 c, stk. 1, kan udpeges som grupperepræsentant. Betingelserne for, at en sag kan anlægges som gruppesøgsmål, er udtømmende opregnet i retsplejelovens § 254 b, stk. 1.

Godkendelsen af et gruppesøgsmål står eller falder med spørgsmålet om opfyldelse af de to betingelser i nr. 1 og nr. 5 (ensartede krav og bedste behandlingsmåde). Det er nemlig i relation til disse betingelser, at domstolenes skøn spiller ind. Retspraksis er endnu så sparsom, at det materielle indhold af betingelserne ikke er fuldt afdækket.

2.2. Ensartede krav

Det følger af § 254 b, stk. 1, nr. 1, at gruppesøgsmål kan anlægges, når der foreligger ensartede krav. »Ensartede krav« er nærmere (omend sparsomt) defineret i § 254 a, stk. 1. Kravene skal være ensartede i faktisk og retlig henseende, omend ikke nødvendigvis identiske.

Ifølge Retsplejerådet² skal kravet om ensartethed forstås på den måde, at de individuelle forudsætninger og forhold skal være ensartede. Dette er en helt central betingelse for, at et gruppesøgsmål kan gennemføres uden retsplejemæssige betænkeligheder. Alle kravene skal altså kunne afgøres på én og samme måde.

Retsplejerådet har endvidere udtalt,³ at deltagernes krav hver især efter gældende materielle retsregler skal være berettigede på det individuelle plan. De materielle retsregler røres der således ikke ved, ligesom Retsplejerådet har afvist, at der indføres mulighed for standardiserede erstatninger eller lignende.

I mange tilfælde, hvor flere personers (påståede) krav mod en part udspringer af samme retlige forhold, vil der gøre sig en lang række individuelle forhold gældende. Man kan som eksempel tage de mest banale erstatningssager, hvor de almindelige erstatningsbetingelser som ansvarsgrundlag, kausalitet, adækvans og tab skal være opfyldt, før en sagsøger

1. Retsplejelovens § 254 d, stk. 1.
2. Betænkning 1468/2005, s. 212 og 243.
3. Betænkning 1468/2005, s. 22 og 225.

kan få tilkendt erstatning. Opfyldelsen af disse erstatningsbetingelser vil i næsten alle sager i høj grad afhænge af individuelle forhold hos sagsøgerne og ikke mindst forholdet mellem den enkelte sagsøger og den søgte part. Det er klart, at individuelle forhold, ud over at have betydning for, om kravene er ensartede i relation til § 254 b, stk. 1, nr. 1, ligeledes kan have betydning for, om gruppesøgsmål må antages at være den bedste behandlingsmåde, jf. § 254 b, stk. 1, nr. 5. I praksis vil vurderingen af, om betingelserne for gruppesøgsmål i er opfyldt i relation til nr. 1 og nr. 5, således ofte blive sammenfaldende.

Selvom der ikke kan blive tale om egentlig behandling af individuelle spørgsmål under gruppesøgsmålet, er der dog mulighed for, at der under gruppesøgsmålet nedlægges forskellige påstande, eksempelvis i form af forskellige tabsopgørelser, så længe det retlige grundlag, som retten skal tage stilling til, er ens for alle gruppemedlemmerne.⁴

Det er klart, at hvis en individuel vurdering af deltageres krav er påkrævet for en betryggende og retssikkerhedsmæssig behandling, må gruppesøgsmål være udelukket.

2.3. Bedste behandlingsmåde⁵

Det følger af § 254 b, stk. 1, nr. 5, at gruppesøgsmålet skal være udtryk for den bedste behandlingsmåde, førend et gruppesøgsmål kan godkendes.

Som nævnt indledningsvis skal gruppesøgsmålet i hver enkelt sag holdes op mod alternative procesformer, som for eksempel kumulation eller sambehandling eller eventuel gennemførelse af en prøvesag. Således kan retten udsætte behandlingen af en sag, når dette findes påkrævet, herunder for at afvente en afgørelse, der vil kunne få indflydelse på sagens udfald. Ligeledes eksisterer der regler om repræsentation og støtte af en part, ligesom en række sagsøgere kan repræsenteres af en mandatar under retssagen.

Med til vurderingen af den bedste behandlingsmåde hører ligeledes, om grupperepræsentanten lige så vel ville kunne udfylde sin praktiske rolle som koordinator i forbindelse med en anden procesform.

Denne svære vurdering er ligeledes lagt på domstolenes skuldre, og det er endnu uvist, hvorledes dette skøn vil blive forvaltet, og hvad dom-

4. Betænkning 1468/2005, s. 266.

5. Betænkning 1468/2005, s. 244 samt Karnovs note til § 254 b, stk. 1, nr. 5.

stolene vil lægge særlig vægt på i vurderingen. Givet er det, at domstolene har en bred margin i deres bedømmelse, ikke mindst fordi konsekvenserne af et valg i høj grad er usikre og beror på vanskelige vurderinger af, hvilke konsekvenser en afvisning af et gruppesøgsmål vil føre med sig. I den forbindelse spiller også antallet af deltagere ind – jo flere berørte personer, desto mere kommer gruppesøgsmålet som procesform til sin ret, både rent procesøkonomisk, men også fordi nogle deltagere med mindre krav formentlig helt vil undlade sagsanlæg, hvis det ikke var for gruppesøgsmålet.

2.4. Andre betingelser

Foruden de betingelser, som er behandlet ovenfor, skal en række andre kriterier af mere formel karakter være opfyldt, før et gruppesøgsmål kan godkendes.

Der skal være værneting for alle kravene i Danmark, og den ret, hvorved gruppesøgsmålet begæres ført, skal være værneting for mindst ét af kravene,⁶ ligesom retten naturligvis også skal være saglig kompetent med hensyn til mindst ét af kravene.⁷

Dernæst skal deltagerne i gruppesøgsmålet kunne identificeres og underrettes om sagen på en hensigtsmæssig måde.⁸ Det er op til retten at vurdere, om underretning kan ske på en så effektiv måde, at der er en høj grad af sandsynlighed for, at relevante potentielle deltagere i gruppesøgsmålet får et sådant kendskab til sagen, at de er i stand til at tage stilling til, om de ønsker at tilmelde sig, henholdsvis framelde sig gruppesøgsmålet. Det er i praksis grupperepræsentanten, der skal overbevise retten om, at disse krav til underretning kan opfyldes.⁹

Derudover skal der kunne udpeges en grupperepræsentant,¹⁰ som skal være i stand til at varetage deltagerens interesser under sagen. Gruppe-

6. Retsplejelovens § 254 b, stk. 1, nr. 2 og 3.

7. Retsplejelovens § 254 b, stk. 1, nr. 4.

8. Retsplejelovens § 254 b, stk. 1, nr. 6. Denne betingelse kan give praktiske udfordringer. I bankTrelleborg-sagen, U 2012.1128 H, blev underretningsspørgsmålet løst, ved at den sagsøgte bank gav tilladelse til, at der blev givet underretning til ikke navnenoterede aktionærer gennem Værdipapircentralen.

9. Karnov note til § 254 b, stk. 1, nr. 6, og Betænkning 1468/2005, s. 244-246.

10. Retsplejelovens § 254 b, stk. 1 nr. 7, og § 254 c og Betænkning 1468/2005, s. 247-251.

repræsentanten udpeges af retten og kan være enten en af deltagerne i gruppesøgsmålet, en forening el.lign. eller en offentlig myndighed bemyndiget efter lov.¹¹

2.5. Nærmere om grupperepræsentanten og rammen for gruppesøgsmålet¹²

Gruppesøgsmål behandles som udgangspunkt efter samme processuelle regler som individuelle søgsmål.

Grupperepræsentanten fungerer som part på vegne af gruppemedlemmerne og fører således sagen. På baggrund af denne betydningsfulde rolle er det bestemt,¹³ at grupperepræsentanten skal være i stand til at varetage deltagerens interesser under sagen. Det vil sige, at grupperepræsentanten selv skal have en sådan interesse i sagen, at grupperepræsentanten er motiveret til at fremme gruppemedlemmernes interesser. Endvidere skal grupperepræsentanten råde over tilstrækkelige økonomiske midler til at gennemføre retssagen på betryggende vis – dette kan eventuelt opfyldes i kraft af retshjælpsdækning eller opnåelse af fri proces, ligesom retten kan bestemme, at grupperepræsentanten skal stille sikkerhed for de sagsomkostninger, grupperepræsentanten kan blive pålagt at betale til modparten.¹⁴ Retten kan ligeledes bestemme,¹⁵ at tilmelding til gruppesøgsmålet er betinget af, at det enkelte gruppemedlem stiller en af retten fastsat sikkerhed for sagsomkostninger, som således får karakter af en slags »tilmeldingsgebyr«.

Grupperepræsentanten vil som altovervejende hovedregel have en advokat antaget til at føre sagen for retten, omend dette ikke er et krav. I modsætning til hvad der kendetegner en almindelig retssag, vil der i gruppesøgsmål ikke bestå det nære forhold mellem advokaten og gruppemedlemmerne, som ellers kendetegner forholdet mellem en advokat og dennes klient. En advokat vil normalt kende sin klient godt og have dennes personlige interesser for øje. Dette vil i sagens natur ikke være muligt i samme udstrækning ved gruppesøgsmål og slet ikke ved de store af

11. Kun forbrugerombudsmanden har denne bemyndigelse i dag, jf. pkt 2.6 nedenfor.
12. Betænkning 1468/2005, s. 251-253.
13. Retsplejelovens § 254 c, stk. 3.
14. Retsplejelovens § 254 e, stk. 2 og Betænkning 1468/2005, s. 252.
15. Retsplejelovens § 254 e, stk. 7 og Betænkning 1468/2005, s. 259-262.

slagsen, hvor grupperepræsentanten repræsenterer alle gruppemedlemmerne i forholdet til advokaten. Det vil således være grupperepræsentanten, der på vegne af de enkelte skadelidte kontrollerer kvaliteten af advokatens arbejde og tilrettelægger sagen med denne. Såfremt gruppemedlemmerne ikke mener, at grupperepræsentanten varetager deres interesser godt nok, er der dog mulighed for at anmode retten om at udpege en ny grupperepræsentant.¹⁶

Det er retten, som fastlægger rammen for gruppesøgsmålet¹⁷ – ofte efter drøftelse med grupperepræsentanten og på baggrund af stævningen. Det er en interessant problemstilling, at rammen først bliver endeligt fastlagt efter gruppesøgsmålets godkendelse. Om gruppesøgsmål er den bedste behandlingsmåde, kan i stor udstrækning afhænge af, hvorledes rammen fastlægges. Jo bredere rammen – desto flere individuelle forudsætninger gøres der plads til. Retten skal derfor ved fastlæggelse af rammen tage udgangspunkt i stævningen og sørge for en hensigtsmæssig afgrænsning.¹⁸

2.6. Tilmeldings- eller frameldingsmodellen¹⁹

Retsplejeloven giver mulighed for to forskellige modeller af gruppesøgsmålet, nemlig tilmeldingsmodellen («opt in») og den sekundære frameldingsmodel («opt out»).

Ved tilmeldingsmodellen skal de personer, der er berørt af en overtrædelse, selv tilmelde sig søgsmålet. Søgsmålet vil typisk blive ført af en organisation eller lign., der fungerer som grupperepræsentant. Dommen vil have bindende virkning for de personer, der har tilmeldt sig søgsmålet.

Frameldingsmodellen derimod inkluderer automatisk alle personer, der har et krav mod sagsøgte som følge af en overtrædelse. En dom vil have bindende virkning for alle personer, der falder ind under gruppebeskrivelsen – medmindre man aktivt har frameldt sig søgsmålet, hvilket altid er en mulighed. Der er dog strenge betingelser for at benytte frameldingsmodellen, som har karakter af en undtagelse.²⁰ Det er kun offentlige

16. Retsplejelovens § 254 e, stk. 3.

17. Retsplejelovens § 254 e, stk. 4.

18. Karnov note til § 254 e, stk. 4.

19. Betænkning 1468/2005, s. 238-242 og Retsplejelovens § 254 e, stk. 5.

20. Betænkning 1468/2005, s. 301.

myndigheder der kan være grupperepræsentanter i frameldingssøgsmål, og for tiden er det kun Forbrugerombudsmanden, der har adgang til at anlægge sager efter denne model.

Hovedårsagen til, at tilmeldingsmodellen er den foretrukne model, er, at det dels kan virke indgribende for den enkelte person uforvarende at se sig selv som deltager i et søgsmål, dels at der er et hensyn at tage til den sagsøgte part, som bør have vished med hensyn til antallet og størrelsen af krav samt berørte personer. Ligeledes er det en speciel situation, at det under sagen faktisk er uklart, hvem dommen vil have bindende virkning for, hvorfor en fuldbyrdelse af dommen kan blive besværlig. Grunden til, at lovgiver alligevel har anset frameldingsmodellen for berettiget, er den effektivitet og de økonomiske fordele, som modellen åbner op for. Frameldingsmodellen kan omfatte store mængder af personer, da disse ikke først skal »findes« i markedet. Endvidere undgås modstridende afgørelser, da alle gruppemedlemmer får deres sag afgjort ved et og samme søgsmål.

Frameldingsmodellen er ikke anvendt i Danmark endnu.

2.7. Retskraft og litispændens mv.²¹

Gruppemedlemmerne er som allerede nævnt ikke parter i gruppesøgsmålet i retsplejelovens forstand, da grupperepræsentanten fungerer som part på deres vegne. Gruppemedlemmerne har således ingen kompetencer at udøve i relation til sagens førelse.

Gruppemedlemmerne sidestilles imidlertid med parter i relation til retsafgørelsens bindende virkning,²² og dommen i gruppesøgsmålet vil således også kunne benyttes som tvangsfuldbyrdelsesgrundlag – både af og over for gruppemedlemmerne.

Som en konsekvens af retsafgørelsens retskraft over for gruppemedlemmerne, er der også litispensvirkning i forhold til gruppemedlemmerne. For så vidt angår gruppesøgsmål efter frameldingsmodellen vil der ikke indtræde litispændens, såfremt vedkommende har meldt fra inden frameldingsfristens udløb.

21. Betænkning 1468/2005, s. 262-270 og 306-308.

22. Retsplejelovens § 254 f, stk. 2.

Gruppemedlemmerne nyder partsstatus, når de afgiver forklaring, samt i relation til edition, hvorfor der eksempelvis ikke kan anvendes vidnetvang.²³

Hvad angår indgåelse af forlig i forbindelse med behandlingen af et gruppesøgsmål opstilles der ikke krav om, at alle gruppemedlemmerne individuelt tiltræder forliget. Som et beskyttelsesværn over for gruppe-medlemmerne skal retten derfor godkende forlig forelagt af grupperepræsentanten, før et sådant kan opnå gyldighed. Som hovedregel vil retten godkende forlig, medmindre det er urimeligt eller er udtryk for usaglig forskelsbehandling.²⁴

Det er ligeledes værd at bemærke, at gruppemedlemmerne til enhver tid kan disponere over deres individuelle krav – herunder ved at indgå udenretsligt forlig. Ligeledes hvis dommen i et gruppesøgsmål ikke ankes, har det enkelte gruppemedlem mulighed for at anke dommen, for så vidt angår gruppemedlemmets individuelle krav. Dette skal i så fald ske efter reglerne om individuelle søgsmål.²⁵

2.8. Særligt for forbrugere

På området for markedsføringslovskrænkelser har der siden 1994 været mulighed for gruppesøgsmål. Det følger af markedsføringslovens § 28, stk. 1, at såfremt en flerhed af forbrugere i forbindelse med overtrædelse af markedsføringslovens bestemmelser har ensartede krav på erstatning, kan Forbrugerombudsmanden på begæring indtale kravene under ét. Videre følger det af stk. 2, at Forbrugerombudsmanden kan udpeges som grupperepræsentant.

Bestemmelsen i stk. 1 har som ovenfor nævnt været gældende siden 1994, mens stk. 2 først fulgte ved den generelle indførelse af gruppesøgsmål i retsplejeloven i 2008. Således henviser stk. 2 da også til retsplejelovens kap 23 a.

Bestemmelsen har imidlertid aldrig været brugt i dansk ret trods dens lange levetid. Baggrunden for dette skal dog nok søges i, at bestemmelsen kun har været anvendelig i relation til erstatningskrav ved krænkelser inden for markedsføringsretten, samt ikke mindst det forhold at det er på-

23. Retsplejelovens § 254 f, stk. 5.

24. Retsplejelovens § 254 h.

25. Retsplejelovens § 254 j.

lagt de forbrugere, der deltager i gruppessøgsmålet, at afholde eventuelle sagsomkostninger.

Efter indførelsen af den generelle mulighed for gruppessøgsmål i dansk ret og særlig muligheden for gruppessøgsmål efter frameldingsmodellen,²⁶ hvor Forbrugerombudsmanden indtil videre har haft monopol på at fungere som grupperepræsentant, kan bestemmelsen nok heller ikke forventes anvendt i fremtiden. Hertil kommer, at deltagerne i gruppessøgsmål efter frameldingsmodellen i retsplejeloven kun kan blive pålagt at bidrage til betaling af sagsomkostninger inden for rammerne af deres eget faktiske udbytte af retssagen.²⁷

Forbrugerombudsmandens kompetence inden for gruppessøgsmål er med hjemmel i retsplejelovens § 254 c, stk. 1, nr. 3, senere udvidet til også at gælde ved overtrædelser af konkurrencelovgivningen²⁸ samt på det finansielle område.²⁹

3. EU-retten³⁰

De danske regler om gruppessøgsmål trådte i kraft i 2008. Reglerne om gruppessøgsmål er af generel karakter og er indsat som en alternativ procesform i forlængelse af mulighederne for kumulation og sambehandling af sager.

Dermed er Danmark, ligesom en lang række andre lande, kommet EU i forkøbet. Således har Kommissionen gennem en årrække arbejdet på en række EU-retlige tiltag inden for gruppessøgsmål.

Kommissionen har foreslået indførelse af gruppessøgsmål i erstatnings-sager vedrørende overtrædelse af EF's kartel- og monopolregler på området for konkurrenceret, ligesom Kommissionen har fremsat en række forslag til at styrke forbrugernes tillid til det indre marked – blandt andet ved at foreslå indførelse af muligheden for tværnationale gruppessøgsmål.

26. Retsplejelovens § 254 e, stk. 5 og 8.

27. Betænkning 1468/2005, s. 310.

28. Konkurrencelovens § 26, jf. retsplejelovens § 254 c, stk. 1, nr. 3.

29. Bl.a. Lov om finansiel virksomhed § 348, jf. § 43

30. Mulighederne for at indføre fælleseuropæiske regler om gruppessøgsmål er grundigt og prægnant analyseret af Erik Werlauff i artiklen Gruppessøgsmål og gruppeforlig i et europæisk perspektiv i EU-ret & Menneskeret 2012.

Kommissionens tiltag er dog endnu ikke færdigbehandlet, og det er endnu uvist, hvornår der eventuelt vil blive vedtaget konkrete EU-foranstaltninger.

3.1. Gruppesøgsmål i erstatningssager ved overtrædelse af konkurrencelovgivningen³¹

Kommissionen udgav i 2008 en hvidbog³² med det formål at klarlægge, hvorledes man i erstatningssager ved konkurrenceretsovertrædelser kunne overvinde de retlige og proceduremæssige hindringer i medlemsstaternes lovgivning, der modvirker effektiviteten i konkurrenceretssagerne. Der blev gennemført offentlig høring over Kommissionens forslag sidste år.³³

Et af Kommissionens forslag er at indføre mulighed for gruppesøgsmål for på den måde at forbedre muligheden for, at særligt små virksomheder og forbrugere kan få erstatningsmæssig oprejsning. Som ved den danske gruppesøgsmålsordning er hensynet bag forslaget, at det er proceduremæssigt ineffektivt, såfremt der skal anlægges en lang række selvstændige søgsmål i forbindelse med samme overtrædelse.

Kommissionen foreslår to supplerende mekanismer for gruppesøgsmål, dels repræsentative søgsmål anlagt af kvalificerede enheder, som for eksempel forbrugerorganisationer, dels gruppesøgsmål efter tilmeldingsmodellen. Meningen er, at disse to typer af gruppesøgsmål skal komplementere hinanden og sikre, at enhver har mulighed for at få et erstatningskrav igennem ved domstolene.

3.2. Tværnationale gruppesøgsmål for forbrugere

Det er i Danmark et krav for at anlægge et gruppesøgsmål, at der er værneting for alle kravene her i landet, jf. ovenfor pkt. 0. Det vil sige, at der indtil videre kun er mulighed for nationale gruppesøgsmål.

31. <http://ec.europa.eu/competition/antitrust/actionsdamages/index.html>

32. White Paper on Damages actions for breach of the EC antitrust rules, 1 April 2008 og Commission staff working paper accompanying the white paper on damages actions for breach of the EC antitrust rules 2 April 2008.

33. Jf. i den forbindelse Commission staff working document, public consultation: Towards a Coherent European Approach to Collective Redress, 4 February 2011.

Imidlertid kan overtrædelser af forskellig art, særligt fra større virksomheders side, have til følge, at der vil være skadelidte på tværs af landegrænserne. I visse tilfælde vil disse skadelidtes potentielle krav være ensartede og udspringe af samme retlige grundlag. Der er endnu ikke åbnet op for, at skadelidte fra forskellige lande kan slå sig sammen i gruppesøgsmål på tværs af landegrænserne, selvom der kan gøre sig præcis de samme hensyn gældende, som berettiger gruppesøgsmål som procesform kendt fra national ret.

Den 27. november 2008 forelagde EU-Kommissionen en grønbog om kollektive søgsmål for forbrugere.³⁴ I grønbogen var netop indeholdt et forslag om, at forbrugere i EU skal have mulighed for, at slå sig sammen i gruppesøgsmål på tværs af EU's landegrænser. Senere offentliggjorde Kommissionen også et arbejdsdokument til brug for den offentlige høring,³⁵ og Europa Parlamentet har offentliggjort en betænkning³⁶ om emnet. Opdateringer kan følges på Kommissionens hjemmeside.³⁷

Begrundelsen for Kommissionens forslag er i princippet den samme som begrundelsen bag indførelsen af vores nationale mulighed for gruppesøgsmål, nemlig at en række personer afholder sig fra at anlægge sag, da størrelsen af deres enkelte krav ikke kan bære de omkostninger, der er forbundet med et sagsanlæg. Årsagen til, at gruppesøgsmål skal være en tværnational mulighed, er, at forbrugernes interaktion på markederne for handel bliver af mere og mere grænseoverskridende karakter. En international virksomheds lovovertrædelse vil ofte have vidtrækkende grænseoverskridende konsekvenser og føre til tab for personer i andre lande. Kommissionens strategi sigter mod at fremme det indre detailmarked ved at gøre forbrugere komfortable ved at handle på tværs af EU's grænser.

34. EU-Kommissionens grønbog om kollektivt søgsmål for forbrugere af 27. november 2008.
35. Commission Staff Working Document, Public Consultation: Towards a Coherent European Approach to Collective Redress, 4 February 2011 (SEK (2011)0173).
36. Report 12.1.2012 on 'Towards a Coherent European Approach to Collective Redress' (2011/2089(INI))
37. (http://ec.europa.eu/consumers/redress_cons/collective_redress_en.htm#Consultation).

Kommissionen opstiller en række forskellige forslag, der hver især kan styrke forbrugernes tillid til grænseoverskridende handel. Særligt interessant er som nævnt Kommissionens forslag om muligheden for tværnationale gruppesøgsmål, hvor forbrugere i forskellige medlemslande kan slå sig sammen. Alle medlemslande skal således oprette kollektive søgsmålsordninger.

Et særligt problem i relation til tværnationale gruppesøgsmål er spørgsmålet om lovvalg. I forbindelse med lovvalg i tværnationale sager finder art. 6 i Rom I-forordningen³⁸ nemlig som udgangspunkt anvendelse. Det betyder, at det er loven i forbrugers land, der skal anvendes. Dette vil være praktisk umuligt, når at der er tale om tværnationale gruppesøgsmål, hvorfor Kommissionen har foreslået, at det skal være lovgivningen på det sted, hvor den sagsøgte erhvervsdrivende er etableret, der bør finde anvendelse i forbindelse med gruppesøgsmål, alternativt loven på det mest berørte marked eller i den medlemsstat, hvor det repræsentative organ er etableret.

Forslaget om, at det skal være lovgivningen på det sted, hvor den sagsøgte erhvervsdrivende er etableret, forekommer rimeligt. På den måde slipper man uden om den klemme, at erstatningsretten (endnu) ikke er harmoniseret på fællesskabsplan, hvorfor muligheden for forumshopping elimineres.

Hvornår Kommissionen konkretiserer forslaget og lægger sig fast på, hvilke løsningsmodeller der mest hensigtsmæssigt kan implementeres i medlemslandene, er endnu uvist. Faktum er, at tiltagene har været længe undervejs, og at mange medlemslande derfor allerede har indført nationale ordninger for gruppesøgsmål.

4. Retspraksis

Det er i retspraksis særlig bestemmelserne i retsplejelovens § 254 b, stk. 1, nr. 1 og 5 (ensartede krav og bedste behandlingsmåde), der har sat domstolene på prøve. Konklusionen på, hvad der tillægges vægt ved vurderingen, er ikke entydig.

38. Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EF) nr. 593/2008 af 17. juni 2008 om lovvalgsregler for kontraktretlige forpligtelser (Rom I).

I sagen U 2012.1128 H,³⁹ som var det første gruppesøgsmål, der så dagens lys, var der dog ikke megen tvivl. Allerede seks uger efter indførelsen af reglerne om gruppesøgsmål i dansk ret organiserede en gruppe af tidligere minoritetsaktionærer i bankTrelleborg sig i Foreningen af Minoritetsaktionærer i bankTrelleborg. Foreningen udtog stævning mod Fonden for bankTrelleborg, Finanstilsynet og Sydbank A/S som fortsættende selskab.

Minoritetsaktionærene var af den opfattelse, at tvangsindløsningen var ulovlig, og at de skulle have kompensation for det kurstab, de angiveligt havde lidt, hvad enten tvangsindløsningen antoges at være lovlig eller ulovlig.

Rammen for gruppesøgsmålet var dels spørgsmålet om lovligheden og gyldigheden af den faktisk gennemførte tvangsindløsning af deltagerne i gruppesøgsmålet, dels spørgsmålet om de deltagende gruppemedlemmers økonomiske krav mod de sagsøgte, hvad enten tvangsindløsningen blev fundet lovlig eller ulovlig.

Sagen ramte netop kernen af gruppesøgsmålsreglerne, idet retten ikke fandt, at der kunne herske tvivl om kravenes ensartethed, at de individuelle forhold ikke var af betydning for sagen, samt at et gruppesøgsmål var udtryk for den bedste behandlingsmåde i betragtning af de mange minoritetsaktionærer (tæt på 5000), der havde tilmeldt sig gruppesøgsmålet. Sagen blev derfor godkendt som gruppesøgsmål af Østre Landsret. Vurderingen af tvangsindløsningens lovlighed og aktiernes slutkurs var ens for alle.

I sagen U 2011.1596 V havde en række investorer i et vindmølleprojekt dannet en forening, som rejste erstatningskrav mod udbyderne af projektet. Foreningen påstod, at udbyderne var erstatningsansvarlige for at have anvendt et prospekt med vildledende oplysninger i forbindelse med udbuddet, og anmodede om, at sagen blev godkendt som et gruppesøgsmål.

Udbyderne argumenterede imod godkendelse af gruppesøgsmålet med henvisning til, at der ikke forelå ensartede krav, og at gruppesøgsmål ikke var den bedste behandlingsmåde, idet en række individuelle forhold gjorde sig gældende. Således havde investorerne forskellig bag-

39. Jeg repræsenterede Sydbank A/S i denne sag samt i den senere omtalte sag om bankTrelleborgs mulige prospektansvar.

GRUPPESØGSMÅL

grund med hensyn til viden og erfaring inden for området. Byretten traf ved kendelse af 17. december 2010 bestemmelse om, at sagen kunne admittes som gruppesøgsmål, og begrundede dette med, at et krav om, at der skal være ensartede subjektive forudsætninger for at overskue risikomomentet ved en investering som den foreliggende, næppe nogensinde ville være opfyldt, hvorfor en sådan forudsætning i vidt omfang ville overflødiggøre reglerne om gruppesøgsmål. Da et gruppesøgsmål således ikke forudsatte parallelitet imellem investorenes forudsætninger og viden, godkendte retten gruppesøgsmålet.

Vestre Landsret stadfæstede ved kendelse af 25. februar 2011 byrettens afgørelse, under hensyn til, at baggrunden for kravene var ensartede, og at den bedste måde at behandle sagen på var i et gruppesøgsmål.

I sagen U 2012.1561 V⁴⁰ udtog en investorforening stævning mod en hedgeforening, hvori investorerne havde tegnet eller købt andele, samt mod en bank, som havde formidlet salget og tegningen. Investorforeningen gjorde gældende, at salgsbrochuren havde været vildledende, ligesom rådgivningen fra bankens side havde været ufyldestgørende.

Vestre Landsret admittede sagen som gruppesøgsmål ved kendelse af 24. januar 2012 med den begrundelse, at gruppesøgsmålet opfyldte betingelserne i retsplejeloven og var den bedste måde at behandle kravene på. Landsretten henviste blandt andet til, at et meget stort antal potentielle sager ikke ville blive rejst, medmindre sagen blev admitteret som gruppesøgsmål.

Det interessante ved denne sag er, at en lang række individuelle forhold gjorde sig gældende. Således fremførte de sagsøgte, at et eventuelt ansvar for banken måtte bero på en individuel bedømmelse af hver enkelt investors individuelle forhold, de konkrete omstændigheder ved hver enkelt investors erhvervelse samt på, hvorvidt der var årsagssammenhæng mellem de påtalte forhold og den enkelte investors personlige beslutning om investering.

Som relevante individuelle forhold blev blandt andet fremført: købstidspunkt, investeringserfaring, gennemlæsning af salgsbrochuren, anvendelsen af rådgivere, egen skyld og iagttagelse af tabsbegrænsningspligten. Ved en godkendelse af gruppesøgsmålet ville banken også blive afskåret fra en nødvendig bevisførelse om den individuelle rådgivning,

40. I denne sag repræsenterer jeg Jyske Bank A/S.

som banken havde givet den enkelte investor, hvilket blandt andet afhang af, om der var tale om erhvervs- eller private investorer.

Vestre Landsrets godkendelse af gruppesøgsmålet ligger meget langt fra den skarpe linje, som vores naboland Norge har lagt ved en afgørelse, som den norske Borgarting Lagmannsrett (svarende til landsretten) traf i 2009.⁴¹

Ved kendelsen⁴² afviste Borgarting Lagmannsrett et anlagt gruppesøgsmål med den begrundelse, at der ikke kunne ses bort fra en række individuelle forhold.

I sagen havde de sagsøgende parter blandt andet nedlagt påstand om erstatning i forbindelse med en række investorers angivelige tab ved at have investeret i et kombineret spareprodukt, der ikke gav det forventede afkast.

Tingretten havde afvist, at betingelserne for et gruppesøgsmål var opfyldt, og det blev stadfæstet af Lagmannsretten, som i præmisserne blandt andet udtaler, at selvom der var flere fælles elementer, kunne der ikke ses bort fra, at individuelle forhold kunne få betydning for sagens afgørelse. På denne baggrund konkluderede Lagmannsretten, at gruppesøgsmål ikke var den bedste behandlingsmåde.

Derudover udtalte Lagmannsretten, at det ville være mest hensigtsmæssigt først at få belyst de faktiske omstændigheder i en eller flere enkeltssager, for derefter at kunne vurdere, om der eventuelt var grundlag for forlig i andre sager.

Holder man Vestre Landsrets kendelse i sagen U 2012.1561 V og Lagmannsrettens kendelse op imod hinanden, er forskellene i udgangspunktet for bedømmelsen af ensartede krav tydelige.

Det fremgår således klart af den norske kendelse, at gruppesøgsmålet som procesform er subsidært i sin karakter, og kun bør godkendes, såfremt der er sikkerhed for kravenes ensartethed samt fravær af individuelle forhold.

I modsætning hertil har Vestre Landsret udøvet sit skøn i bedømmelsen af kravenes ensartethed helt anderledes. Vestre Landsret har i kendel-

41. De danske regler om gruppesøgsmål er således blevet til efter inspiration fra blandt Norge, og gruppesøgsmålsbetingelserne i den norske tvistelov svarer stort set til betingelserne i retsplejelovens § 254 b.

42. Kendelse af 1. december 2009 sag LB-2009-137369.

i
k
g
V
o
g
st

rr
sc
ve
sa

be
ra
str
sk
gø
bec
hve

ster
)
søg
lell
I
gen

43.
44.

sen tilsluttet sig, at der eksisterede individuelle forskelle med hensyn til omstændighederne ved hver enkelt investors køb af andele.⁴³ Vestre Landsret har dog trods de individuelle forhold fundet, at kravene grundlæggende har en sådan ensartethed, at betingelserne i retsplejeloven er opfyldt. I sammenhæng hermed bemærkede Vestre Landsret, at der ikke endnu var taget stilling til rammen i gruppesøgsmålet.⁴⁴

Det var fra de sagsøgtes side gjort gældende, at det ville tilsidesætte retssikkerhedsmæssige garantier, såfremt gruppesøgsmålet blev godkendt, idet en godkendelse kunne afskære eller i alle tilfælde vanskeliggøre bevisførelsen om de individuelle forhold i sagen. Hertil bemærkede Vestre Landsret, at parternes bevisførelse ikke ville blive indskrænket ud over det, som retsplejelovens almindelige regler giver mulighed for, da gruppesøgsmål som udgangspunkt skal behandles efter samme procesuelle regler som individuelle søgsmål.

Hvordan man end vender og drejer det, kan man imidlertid ikke komme uden om, at man ved anvendelse af gruppesøgsmål som procesform som udgangspunkt skærer alle gruppemedlemmerne over en kam. Kravene bliver behandlet samlet, og der vil ikke ske individuel bevisførelse i samme omfang, som individuelle søgsmål havde muliggjort.

Det fortjener også en bemærkning, at Vestre Landsret afslutningsvis begrunder sin godkendelse med, at der jo endnu ikke er taget stilling til rammen for gruppesøgsmålet. Såfremt dette skal anskues derhen, at Vestre Landsret dermed åbnede op for, at rammen ville blive indsnævret, skulle dette måske mest hensigtsmæssigt være sket, inden retten traf afgørelse om godkendelse af gruppesøgsmålet. Om gruppesøgsmål er den bedste behandlingsmåde, kan således i vid udstrækning afhænge af, hvorledes rammen fastlægges, jf. også ovenfor punkt.

Vestre Landsrets kendelse er med Højesterets tilladelse kæret til Højesteret.

Den nyeste kendelse og dom vedrørende admitteringen af gruppesøgsmål er afsagt af Østre Landsret den 21. juni 2012 i to materielt parallelle sager om prospektansvar.

Foreningen af Minoritetsaktionærer i bankTrelleborg har anlagt to sager mod Sydbank A/S som det fortsættende selskab efter bankTrelleborg

43. Kendelse af 24. januar 2012 s. 30.

44. Retsplejelovens § 254 b, stk. 1, nr. 1, jf. § 254 a, stk. 1.

og anmodet retten om, at sagerne godkendes som gruppesøgsmål. Den ene sag er anlagt på vegne af de tidligere garantier som mulige gruppe-medlemmer, mens den anden sag er anlagt med de senere tilkomne akti-onærer som mulige gruppemedlemmer.

Sagernes omdrejningspunkt er bankTrelleborg A/S' prospekt, som blev offentliggjort den 20. april 2007 i forbindelse med bankTrelleborg A/S' optagelse til børshandel. Prospektet var rettet mod garantier i ban-ken, som ønskede at konvertere deres garantibeviser til aktier. Det fremgik af en note i prospektet, at der ikke var stillet sikkerhed for gæld til penge-institutter. En medarbejder havde dog – uden at være tegningsberettiget dertil – underskrevet en håndpantsætningserklæring til sikkerhed for et indestående i Spar Nord Bank A/S.

For så vidt angår gruppesøgsmålet anlagt på vegne af de tidligere ga-ranter i banken, traf Østre Landsret ved kendelsen bestemmelse om, at sagen kunne godkendes som gruppesøgsmål. Landsrettens begrundelse var blot, at på baggrund af den foreslåede ramme for gruppesøgsmålet og sagens øvrige oplysninger var betingelsen om ensartethed opfyldt, lige-som et gruppesøgsmål blev skønnet den bedste måde at behandle krave-ne på. Kendelsen er søgt kæret til Højesteret.

For så vidt angår gruppesøgsmålet anlagt på vegne af de senere til-komne aktionærer i banken, afsagde Østre Landsret dom, hvorefter grup-pesøgsmålet blev afvist. Landsretten fandt ikke, at de fremsatte krav var tilstrækkeligt ensartede til, at et gruppesøgsmål ville være en hensigts-mæssig procesform. Baggrunden for dette var, at kredsen af gruppedel-tagerne var afgrænset på en sådan måde, at den omfattede personer, som kunne have købt aktier op til et halvt år efter børsnoteringen og prospek-tets offentliggørelse. Landsretten fandt ikke, at det kunne lægges til grund, at samtlige gruppedeltagerne havde købt aktier i tillid til børspro-spektet. Ligeledes ville både personer og virksomheder kunne deltage i gruppesøgsmålet uanset de pågældendes forudgående erfaring med in-vesteringer og uanset eventuel rådgivning forud for investeringen. Landsretten fandt således, at de disse og en række andre individuelle for-hold naturligt måtte indgå i vurderingen af et eventuelt krav.

Begrundelsen i Østre Landsrets dom, hvormed bankTrelleborg-grup-pesøgsmålet bliver afvist, er interessant set i relation til Vestre Landsrets godkendelse af gruppesøgsmålet i U 2012.1561 V.

Således har de individuelle forhold hos gruppedeltagerne i de to sager stor lighed. Netop forskellighederne i relation til købstidspunkt og an-

vendelse af rådgivere var også meget udtalte i sagen for Vestre Landsret, ligesom gruppedeltagerne i begge sager bestod af både personer og selskaber.

Dommen er anket til Højesteret.

Det er naturligvis uhensigtsmæssigt, at retspraksis på nuværende tidspunkt er så divergerende, men forhåbentlig bliver denne tilsyneladende uenighed mellem de to landsretter afklaret, så snart Højesteret har haft mulighed for at tage stilling i de indbragte sager.

5. Berettigelsen af gruppesøgsmål

Formålet med indførelsen af gruppesøgsmål som procesform var at forbedre retsstillingen for sagsøgere med ensartede krav og dermed forøge gennemslagskraften af den eksisterende materielle lovgivning.⁴⁵

Gruppesøgsmål kan være en mere effektiv procesform, når der er tale om en større mængde ensartede krav, hovedsageligt fordi adgangen til domstolene vil lettes for sagsøgere, der ellers kunne tænkes at opgive deres krav af ressourcemæssige årsager. Således vil gruppesøgsmål styrke anvendelsen og udbredelsen af den eksisterende materielle lovgivning.

Der kan ydermere være store procesbesparelser at hente, da sagen kan behandles og afgøres én gang for alle. Ofte vil reglerne om kumulation kunne opfylde disse formål, men sager omhandlende mindre krav vil sjældent blive anlagt, selvom der i teorien er mulighed for kumulation.

Det skal dog holdes for øje, at et helt centralt karakteristikum for gruppesøgsmål er, at gruppesøgsmålet er subsidiært i sin karakter. Ud over at et gruppesøgsmål skal være den bedste behandlingsmåde, hvilket forudsætter, at kravene er ensartede, og ingen individuelle forhold er af betydning for rettens bedømmelse, er gruppesøgsmål mere komplicerede og ressourcetrævendende end gængse søgsmål. Et gruppesøgsmål skal således altid sammenlignes med realistiske alternativer i den konkrete situation.

45. Betænkning 1468/2005, s. 204.

Det kan ikke antages, at der er mange sager, hvor gruppesøgsmålsformen er et bedre alternativ end kumulation. Således er det også muligt ved kumulerede retssager at lade én udpeget repræsentant varetage kravstillernes interesser, ligesom bevisførelse og procedure kan foregå under ét. Problemet med kumulation af mange mindre sager vil dog ofte være, at de enkelte sagsøgere ikke kender til hinanden. Denne udfordring imødegår gruppesøgsmålsreglerne ved at bestemme, at retten kan pålægge grupperepræsentanten at sørge for underretning af gruppemedlemmerne.⁴⁶

Gruppesøgsmålsformen har derfor særligt sin berettigelse, når der er tale om mange deltagere med mindre, ensartede krav, og hvor en kumulation af alle kravene ville være besværlig at kordinere og administrere i praksis omend stadig mulig. Gruppesøgsmål er egnet til at opfange krav af mindre økonomisk værdi, som sammenlagt dog kan andrage en betydelig værdi.

I sådanne tilfælde kan gruppesøgsmålet komme til sin ret, idet rammerne for procesformen allerede er udstukket, og fælles repræsentation er obligatorisk. En række mindre krav bliver således procesbare og forenkler valget om deltagelse for den enkelte kravstiller, der ikke selv behøver tage initiativ, men kan »take it or leave it«. Når initiativet ikke afhænger af den enkelte sagsøger, vil der være større tilslutning til at deltage i en retssag. Og skulle et gruppemedlem fortryde sin manglende deltagelse i et gruppesøgsmål, har vedkommende altid selv mulighed for sideløbende at rejse et individuelt krav.

Fordelen ved gruppesøgsmål frem for kumulation og sambehandling er, at gruppesøgsmål decideret er opstillet som en mulighed for at kunne kompensere et større antal individer på én gang. De andre procesformer kræver til en vis grad, at sagsøgerne hver især på egen hånd allerede har taget retslige skridt, og ofte vil en enkelt sagsøger undlade dette, enten fordi denne ikke besidder den nødvendige viden påkrævet før sagsanlæg, eller fordi det ikke vil hænge sammen økonomisk at starte en sag på grund af et mindre økonomisk krav. Der er altså økonomiske »stordriftsfordele« ved gruppesøgsmål, når gruppen af skadelidte er så stor, at en sambehandling eller kumulation af krav bliver for besværlig og dyr at administrere.

46. Retsplejelovens § 254 d, stk. 1, nr. 2, og § 254 e, stk. 9.

GRUPPESØGSMÅL

Ved et gruppesøgsmål er det en grupperepræsentant, der tager initiativet og indleder sagen på vegne af en specifik gruppe af skadelidte. Fordelen er, at mange personer, der mangler information om deres erstatningskrav, kan modtage retmæssig erstatning qua deres tilhørsforhold til en bestemt gruppe, for eksempel en brancheforening eller organisation. Gruppesøgsmålet som konstellation kan altså betyde, at flere skadelidte end ellers vil modtage erstatning.

Det er vanskeligt at spå om, hvilken rolle gruppesøgsmål kommer til at spille i fremtiden, men det kan i alle tilfælde konstateres, at der de sidste 4½ år er søsat en række større søgsmål, hvoraf et er sejlet sikkert i havn (U 2012.1128 H).

Den retspraksis, som vi har set hidtil, viser, at Retsplejerådet har evnet at skabe en helt ny procesform med brugbare, levedygtige og berettigede regler og klogt undgået de faldgruber, som ikke mindst det amerikanske class action-system lider under, såsom langt nemmere adgang til anlægelse af opt out-gruppesøgsmål, contingency fees og udbredt brug af fremmedfinansiering af gruppesøgsmål.

Copenhagen Business School

Juridisk Institut

Justitsministeriet
Procesretskontoret

Sendt pr. mail til mod@jm.dk og CC til jm@jm.dk.

2. september 2013

Evaluering af lov nr. 181 af 28. februar 2007 om ændring af retspleje- loven og forskellige andre love (Gruppessøgsmål m.v.) (Sagsnr. 2011-740-0032)

Ved høringsbrev af 10. juli 2013 har Justitsministeriet anmodet bl.a. Juridisk Institut, Copenhagen Business School om en udtalelse om erfaringerne om de siden 1. januar 2008 gældende regler om gruppessøgsmål.

På Instituttets vegne er besvarelsen udarbejdet af advokat, dr.jur. Eigil Lego Andersen, der er adjungeret professor ved Juridisk Institut, Copenhagen Business School. Det bemærkes, at Lego Andersen som advokat for grupperepræsentanten førte gruppessøgsmålet vedrørende tvangsindløsningen af minoritetsaktionærerne i bankTrelleborg (Gruppessøgsmål bankTrelleborg I) for landsret og Højesteret (U 2012.1228H) og to yderligere, parallelle gruppessøgsmål (Gruppessøgsmål bankTrelleborg II og III) vedrørende erstatning for mangelfuldt børsprospekt ved omdannelsen af bankTrelleborg fra garant-sparekasse til børsnoteret bank. De to sidstnævnte gruppessøgsmål er nært knyttet til den sag om prospektansvar vedrørende bankTrelleborgs børsprospekt, der blev afgjort af Højesteret ved dommen i U 2013.1107H. Nævnte sag var netop en prøvesag for de to gruppessøgsmål. Landsretten havde godkendt Gruppessøgsmål II, som var beregnet for tidligere garanter, der havde konverteret garantkapital til aktiekapital (det primære marked), men afviste Gruppessøgsmål III, som var beregnet for købere af aktier i bankTrelleborg (det sekundære marked), da disse krav var antaget ikke at frembyde fornøden ensartethed. Disse to afgørelser var henholdsvis påkæret og påanket til Højesteret, men blev i august 2013 forligt, på baggrund af et Højesterets dom i prøvesagen U 2013.1107H.

Herudover har der kun været ganske få gruppessøgsmål. Der verserer en sag anlagt af en ret lille gruppe investorer i et vindmølleprojekt, jf. U 2012.2938H, og en sag om udsteder-/rådgivningsansvar i Jyske Hedge (U 2012.1561V), som vist nok er forligt. Et igangværende gruppessøgsmål fra garanter i Løkken Sparekasse

er vist nok opgivet, da et evt. krav ikke ville kunne opnå dækning. Endelig verserer et gruppesøgsmål om forsinkelser ved indførelsen af digital tinglysning, men det er vist nok endnu ikke godkendt.

Grundlæggende må det antages, at reglerne om gruppesøgsmålet er en værdifuld tilføjelse til dansk civilproces, men at der kun er opstået, og nok kun kan forventes fremtidigt at opstå, ret få sager, som er udpræget egnet til at blive ført som gruppesøgsmål (evt. i kombination med en egnet prøvesag).

I egnede sager rummer gruppesøgsmålsmuligheden imidlertid meget store fordele i retning af at sikre en effektiv prøvelse af mindre krav, og også gruppens modpart kan siges at opnå en fordel ved at et forlig med grupperepræsentanten kan lukke alle krav, således at der kun er en part at forhandle forlig med.

Der er ikke behov for at foretage en markant udvidelse af området for gruppesøgsmål, f.eks. ved at udvide adgangen til brug af frameldingsmodellen. Det bemærkes i den forbindelse, at efter gældende regler er det alene Forbrugerombudsmanden, der har adgang til at benytte denne model. Adgangen er ikke søgt benyttet. Gældende materielle regler giver Forbrugerombudsmanden de fornødne værktøjer inden for gængse processuelle regler. Som eksempel kan nævnes dommen i U 2013.1181SH om rykkergebyrer ved manglende betaling af pålagte parkeringsafgifter. En sådan sag kunne evt. være ført som gruppesøgsmål med enten Forbrugerombudsmanden eller en forening af bilejere, der var utilfredse med at være pålagt rykkergebyr. Det er åbenbart, at det både er enklere og mere effektivt, at Forbrugerombudsmanden førte sagen som en processuelt "almindelig" sag efter materielle regler i markedsføringsloven.

Der synes derfor alene behov for et "serviceeftersyn" af de gældende regler, enten for at sikre en mere smidig håndtering eller for at give klarere regler om detailspørgsmål, hvor der er tvivl om fortolkningen.

I det følgende kommenteres de enkelte bestemmelser i retsplejelovens § 23 a ud fra dette synspunkt, idet bemærkes, at der ikke er nogen bemærkninger til §§ 254 a, 254 c, 254 d.

§ 254 b

Bestemmelsen i stk. 1, nr. 4, er næppe optimalt formuleret. For det første står bestemmelsen i betingelserne for, at gruppesøgsmål kan anlægges, men det er ikke sagsøgeren, der skal træffe den skønsmæssige afgørelse. Hvad der er "bedst" er uklart (hvad der er godt for den ene part er ikke nødvendigvis bedst for modparten). Alternativet til gruppesøgsmål vil typisk være, at visse krav slet ikke vil blive behandlet, således at ordene "at behandle kravene på" peger skævt. Måske ville det bedste være at føre dette element over i § 254 e, stk. 1, f.eks. ved at indsætte "og retten finder behandling efter reglerne i dette kapitel hensigtsmæssig". I praksis giver udformningen dog ikke reelle problemer.

Bestemmelsen i stk. 1, nr. 6, sammenholdt med motivernes antagelse om, at langt størstedelen af gruppens medlemmer skal kunne underrettes, kunne som udgangspunkt næsten udelukke, at der kunne føres gruppesøgsmål. Imidlertid har retspraksis accepteret, at gruppen defineres således, at medlemskab af en til formålet oprettet forening, der er sagsøger og foreslået grupperepræsentant, er et led i gruppedefinitionen. Herved opnås en lang række fordele: Man kan let underrette hele gruppen, da man blot skal underrette sine til enhver tid værende medlemmer. Definitionen er dynamisk ved at henvise til den til enhver tid værende kreds af medlemmer, således at man efter sagsanlægget, godkendelsen og åbningsunderretningen kan melde sig ind i foreningen og deltage i sagen. Der kan skaffes finansiering ved indmeldelsesgebyr

og kontingent. Grupperepræsentanten underkastes en demokratisk kontrol af gruppemedlemmerne. Alle gruppesøgsmål er så vidt vides tilrettelagt efter foreningsmodellen.

§ 254 e

I stk. 2, første punktum er den kundgjorte lov ikke identisk med det vedtagne lovforslag, idet "og/eller" er ændret til "eller". Formålet hermed har været en tilvejebringe et smukkere dansk (hvilket ikke har hindret, at "og/eller" overlevede i § 254 f, stk. 3) trods de åbenbare statsretlige problemer ved en sådan efterfølgende korrekturlæsning af vedtagne lovforslag. Ved denne ændring i den vedtagne lov er den meget vigtige pointe, at retten kan træffe afgørelse om yderligere sikkerhedsstillelse, når tilmeldingsfristen er udløbet, gået tabt. Ordet "eller" bør føres tilbage til "og/eller", som er aldeles klart, eller, hvis dette findes uskønt til "og".

Stk. 6 foreslås indført en almindelig hjemmel til, at retten kan forlænge tilmeldingsfristen. Dette kan vise sig hensigtsmæssigt, og en generel forlængelse vil være mere praktisk end et stort antal individuelle anmodninger. Erfaringerne fra Gruppesøgsmål bankTrelleborg I var både for landsretten og Højesteret, at der kan komme ganske mange forsinkede tilmeldinger, herunder en betragtelig del undskyldelige.

I stk. 7 foreslås reglen om, at et gruppemedlem ikke skal stille sikkerhed, hvis vedkommende har en rethjælpforsikring slettet. Reglen er i praksis ubrugelig. Der vil altid være tale om en vis selvrisiko og en vis maksimumdækning, som først kan beregnes, når tilmeldingsfristen er udløbet, så deltagelsen kendes. Det bør være således, at den krævede sikkerhedsstillelse indbetales, og så må det efterfølgende gøres op, i hvilket omfang deltageren kan kræve dækning eller forsikringsselskabet opkræve en selvrisiko. I bankTrelleborg I sagen i Højesteret (i landsretten var der fri proces) fremgik det af den af Højesteret godkendte åbningsunderretning, at den fulde sikkerhedsstillelse skulle indbetales kontant og i intet tilfælde blev deb indbetalt af et forsikringsselskab.

§ 254 f

Reglerne om modkrav i stk. 2 forekommer ikke hensigtsmæssigt formuleret. Meningen er vist, at der kun kan fremføres konnekse modkrav, men dette er formuleret derhen, at kun afgørelser om konnekse krav er bindende. Retten skal imidlertid ikke træffe ikke-bindende afgørelser, og det ville være klarere at anføre, at modparten under sagen kun kan fremsætte konnekse modkrav.

Fremsættelse af modkrav vil kunne lamme et gruppesøgsmål. Da sagen skal føres af grupperepræsentanten tvinges denne til at forsvare de enkelte gruppemedlemmer mod konnekse modkrav. Der burde være hjemmel til, at retten kan henvise modkrav til særskilt sag. Teknisk kan det evt. ske ved en bestemmelse om, at retten som led i afgørelsen af rammen (og med mulighed for at ændre rammen) tager stilling til, i hvilket omfang modkrav kan gøres gældende.

Til stk. 3 bemærkes, at reglen bør udbygges, så der ikke kan kræves renter af sagsomkostninger efter rentelovens § 8 af sagsomkostninger for så vidt et krav på renter ville føre til en større krav end sikkerhedsstillelsen (med tillæg af provenuet ved sagen). Deltagerne, der indbetaler sikkerhed bør kunne være sikre på, at der aldrig kan blive tale om, at de herudover skal betale et beløb, fordi de pålægges at betale omkostninger svarende til sikkerhedsstillelsen. Dette vil så vidt ses kræve en ændring af renteloven.

§ 254 g

Bestemmelsen om underretning, hvis der "opstår spørgsmål" om at hæve eller afvise gruppessøgsmålet er ikke ganske klar. Bestemmelsen synes at indebære, at grupperepræsentanten ikke kan hæve sagen, som sagsøgeren ellers altid kan (til de har nedlagt påstand under hovedforhandlingen). Dette bør udtrykkes klarere.

Spørgsmålet om afvisning opstår vel altid, hvis sagsøgte påstår afvisning (hvad sagsøgte ofte gør, ikke sjældent ud fra synspunkter, der deres rigtighed forudsat ikke fører til afvisning, men frifindelse). Dette er en normalt forekommende modstand fra sagsøgte i en retssag og noget særligt behov for at inddrage deltagerne synes ikke at foreligger. Der bør derfor være en meget vid adgang til at undlade at underrette gruppen, der typisk heller ikke kan løse en reel risiko for afvisning, hvis ikke grupperepræsentanten kan. Dette synspunkt får øget vægt i lyset af, at grupperepræsentanten i praksis er en forening med deltagerne som medlemmer.

Efter stk. 2 kan et gruppemedlem, hvis gruppessøgsmålet afvises, videreføre dette som individuelt søgsmål. Herved vil forældelse være afbrudt med virkning for gruppessøgsmålets anlæg. Det kan dog omtvistes, om man kan tale om et "gruppessøgsmål". Før det er godkendt eller om en "gruppemedlem", før rammen er fastsat. Det kan være hensigtsmæssigt, at klargøre bestemmelsen i stk. 2 også af hensyn til spørgsmålet om forældelse af individuelle krav.

Et beslægtet spørgsmål gør sig gældende i relation til krav på procesrente og retsafgift.

Det er, trods modstående bemærkninger i forarbejderne, antaget af såvel landsretten som Højesteret i de tre bankTrelleborg gruppessøgsmål, at den retsafgiftspligtige sagsgenstand først opstår i takt med, at tilmeldingerne indgår. I det typiske tilfælde, hvor sagsøgeren ikke selv har noget krav, men foreslår sig selv om grupperepræsentant, er der derfor ikke en værdi af sagen ved dens anlæg.

Dette gælder også selvom der kræves betaling af beløb til dem, som tilmelder sig. Man kan rejse det spørgsmål, om der forud for tilmeldingen kan kræves procesrente. Det er jo ikke fordringshaveren, der indleder retsforfølgning. Dette spørgsmål kan evt. afklares ved en lovrevision. I forliget i bankTrelleborg gruppessøgsmål II og III blev de aktionærer, der var omfattet af udkastet til ramme (som retten ikke nåede at tage stilling til), tillagt en erstatning på hovedstolen med tillæg af renter ca. svarende til halvdelen af procesrenten fra gruppessøgsmålenes anlæg.

Justitsministeriet
Slotsholmsgade 10
1216 København K

mod@jm.dk
jm@jm.dk

H.C. Andersens Boulevard 45
1553 København V

Telefon 33 43 70 00
mail@danskeadvokater.dk
www.danskeadvokater.dk

Dok.nr. D-2013-025425

23. september 2013

Vedr.: Høring om evaluering af reglerne om gruppesøgsmål

1. Indledning

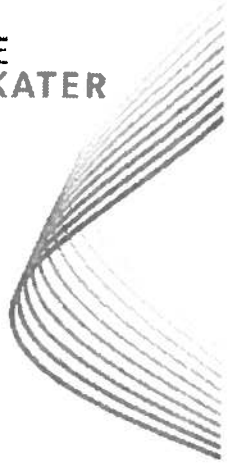
Justitsministeriet har den 10. juli 2013 (j.nr. 838655) til brug for at udarbejde en ny evaluering af reglerne om gruppesøgsmål bedt Danske Advokater om en udtalelse om erfaringer med de ny regler om gruppesøgsmål, som trådte i kraft den 1. januar 2008.

Baggrunden er, at revisionsbestemmelsen vedrørende lov nr. 181 af 28. februar 2007 om ændring af retsplejeloven og forskellige andre love (Gruppesøgsmål mv.) blev ændret ved lov nr. 272 af 4. april 2011, så revisionen af loven blev udskudt til folketingssamlingen 2013-14. Dette skete i lyset af, at der på dette senere tidspunkt måtte forventes at være gennemført flere sager efter reglerne om gruppesøgsmål, og at der derfor ville foreligge et bedre grundlag for overvejelser om en eventuel indholdsmæssig revision af reglerne om gruppesøgsmål.

Nedenfor under *pkt. 2* er der nogle overordnede bemærkninger om erfaringerne med reglerne om gruppesøgsmål. I forlængelse heraf indeholder *pkt. 3* nogle bemærkninger om enkelte problemstillinger, der eventuelt kan være anledning til at overveje i forbindelse med evalueringen.

2. Overordnede bemærkninger om erfaringer med reglerne om gruppesøgsmål

Formålet med at indføre gruppesøgsmål som procesform var at forbedre retsstillingen for sagsøgere med ensartede krav og dermed øge gennemslagskraften af den eksisterende materielle lovgivning ved at indføre et subsidiært alternativ til de eksisterende muligheder for at forfølge sammenhængende eller ensartede krav ved domstolene. Reglerne bygger på Retsplejerådets betænkning nr. 1468/2005 om reform af den civile retspleje IV (herefter alene betegnet betænkningen).

Reglerne om gruppesøgsmål er fortsat relativt nye. De praktiske erfaringer med reglerne er derfor også fortsat begrænsede. De gruppesøgsmål, der indtil videre har verseret, har alene har været gruppesøgsmål med tilmelding. Det har varieret fra sag til sag, hvor mange gruppemedlemmer, der har deltaget i søgsmålet.

Overordnet set er erfaringen, at reglerne er velfungerende og virker godt efter hensigten i den forstand, at de faktisk skaber mulighed for, at der med ét søgsmål kan tages stilling til en større gruppe af personers retsposition.

Efter Danske Advokaters opfattelse er kendskab til retsudviklingen inden for gruppesøgsmål vigtigt. Det vil derfor være hensigtsmæssigt, at retskilder om gruppesøgsmål er tilgængelige på domstolenes hjemmeside. Det foreslås, at alle kendelser og afgørelser er tilgængelige på domstolenes hjemmesider under afsnittet om gruppesøgsmål.

Danske Advokater er i øvrigt bekendt med, at der i Holland findes et særligt forligsinstitut for massekrav, som synes at påkalde sig ganske betydelig international interesse.

3. Bemærkninger om enkelte problemstillinger

Som anført ovenfor under pkt. 2 er de praktiske erfaringer med reglerne om gruppesøgsmål fortsat begrænsede.

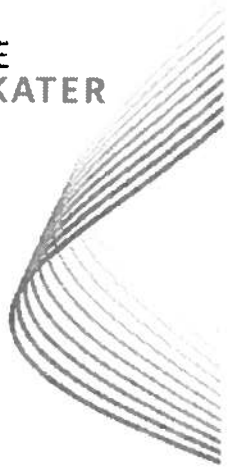
Nedenfor er der dog redegjort for nogle enkelte spørgsmål og problemstillinger, som det – i lyset af de hidtidige, begrænsede erfaringer – eventuelt kan overvejes at have fokus på i forbindelse med overvejelserne om en eventuel revision af gruppesøgsmålsreglerne.

I bestemmelsen i retsplejeloovens § 254 b, stk. 1, er opregnet grundbetingelserne for at anlægge et gruppesøgsmål. Det følger af bestemmelsen bl.a., at der skal foreligge ensartede krav (nr. 1), og at gruppesøgsmål skønnes at være den bedste måde at behandle kravene på (nr. 5). Det er retten, der afgør, om kravene er tilstrækkeligt ensartede, og at gruppesøgsmålet er den bedste procesform.

Det fremgår af betænkningen side 243, at Retsplejerådet ikke fandt grundlag for i selve lovtæksten nærmere at angive kriterier for, hvad der forstås ved ensartede krav. Det måtte efter rådets opfattelse overlades til rettens skøn, om de fremsatte krav var tilstrækkeligt ensartede til, at gruppesøgsmål ville være en hensigtsmæssig procesform. I overensstemmelse hermed fremgår det ikke nærmere af hverken lovtæksten eller lovforarbejderne, hvordan betingelsen skal fortolkes. Af betænkningen side 244 og bemærkningerne side 1388 fremgår, at andre søgsmålsformer som eksempelvis prøvesager og lignende bør overvejes i stedet.

Der kan i den forbindelse henvises til artiklen "Gruppesøgsmål" af advokat Jens Rostock-Jensen i Festskrift til Erik Werlauff, side 475ff.

Helt grundlæggende bør det sikres, at reglerne om gruppesøgsmål dels ikke påvirker de materielle regler, dels ikke medfører en forringet retsstilling for sagsøgte i forhold til individuelle søgsmål.

Det må derfor anses for vigtigt, at retten har et godt grundlag at træffe afgørelse på. For retten vil udfordringen kunne være den, at afgørelsen normalt skal træffes på et tidligt stade af sagen, og måske uden at der for retten er fremlagt mange oplysninger om kravene og de omstændigheder, de udspringer af.

Bestemmelserne indeholder ingen pligtmæssig høring af sagsøgte forud for rettens stillingtagen til, om sagen bør gennemføres som et gruppesøgsmål. I praksis har retterne dog i almindelighed indhentet sagsøgtes bemærkninger forinden stillingtagen. Det kan overvejes at indsætte en bestemmelse, der udtrykkeligt forpligter retten til at høre sagsøgte.

Risikoen ved at gennemføre et gruppesøgsmål med individuelle forhold vil være, at rettens dom i sagen ikke er egnet til at afklare alle gruppemedlemmers retsposition. Reglerne indeholder mulighed for, at retten undervejs i en gruppesøgsmålssag kan ændre rammen for gruppesøgsmålet. Det er muligt, at retten i konkrete sager herved undervejs i processen kan justere rammen, så kun de tilstrækkeligt ensartede krav omfattes. Men her er risikoen så, at nogle krav på grund af justeringen undervejs i processen falder ud af gruppesøgsmålet, og disse gruppemedlemmers stilling er ikke udtrykkeligt reguleret. Hvis justering ikke sker, og det først efter dommens afsigelse konstateres, at kravene ikke er ensartede, er der i reglerne ikke udtrykkeligt taget stilling til, hvordan gruppemedlemmer er stillede i forhold til netop deres krav, hvis dommen rammer "skævt".

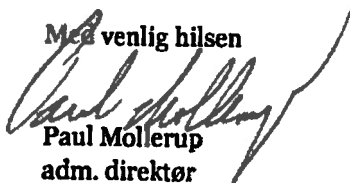
Det følger af bestemmelsen i retsplejelovens § 254 e, stk. 4, at retten fastlægger rammen for gruppesøgsmålet. Det fremgår af bemærkningerne, at retten ved fastlæggelsen af rammen må tage udgangspunkt i stævningen. Det synes at være den almindelige praksis, at sagsøgte – uanset at sagsøgte næppe har noget retskrav på at blive inddraget i udarbejdelsen af rammen – har været inddraget i dette arbejde.

Det kan overvejes at formalisere denne praksis, så det sikres, at både sagsøger og sagsøgtes bemærkninger til rammen altid indgår i rettens beslutningsgrundlag.

En af fordelene ved gruppesøgsmålet som procesform er, at det kan sikre en enkel afbrydelse af forældelsen for de enkelte gruppemedlemmers krav, men der kan være visse forældelsesmæssige udfordringer og problemstillinger, og der kan i det hele taget nok være anledning til at overveje samspillet mellem reglerne om gruppesøgsmål og forældelsesreglerne.

Det sene svar beklages.

Med venlig hilsen

Paul Møllerup
adm. direktør

akt 11

Fra: Dansk Arbejdsgiverforening [DA@da.dk]
Sendt: 11. juli 2013 11:49
Til: Justitsministeriet
Emne: SV: Høringsbrev - gruppesøgsmål

Under henvisning til det til DA fremsendte høringsbrev af g.d. vedrørende ovennævnte skal vi oplyse, at sagen falder uden for DA's virkefelt, og at vi under henvisning hertil ikke ønsker at afgive bemærkninger.

Med venlig hilsen

Elise S. Hansen
Chefsekretær

Fra: Justitsministeriet [<mailto:jm@jm.dk>]
Sendt: 10. juli 2013 16:12
Til: 3f@3f.dk; privatret@jura.au.dk; info@adipa.dk; samfund@advokatsamfundet.dk; ac@ac.dk; djoef@djoef.dk; REDERI_NETKON; Dansk Arbejdsgiverforening; de@de.dk; info@danskerhverv.dk; di@di.dk; adm@nodeco.dk; hs@retspolitik.dk; fsv@fsv.dk; regioner@regioner.dk; post@dasp.dk; office@voldgiftsinstituttet.dk; dommerforeningen@gmail.com; hoeringer@dommerfm.dk; mail@finansraadet.dk; forbrugerombudsmanden@fs.dk; fbr@fbr.dk; fdm@fdm.dk; djoef@djoef.dk; lsonor@statsforvaltning.dk; lcanor@statsforvaltningen.dk; info@advokatinkasso.dk; fp@forsikringogpension.dk; Frederiksberg Kommune; fsv@fsv.dk; ftf@ftf.dk; hk@hk.dk; kake@domstol.dk; hvr@hvr.dk; center@humanrights.dk; kl@kl.dk; Københavns Kommune; jurfak@jur.ku.dk; er@homannlaw.dk; lo@lo.dk; kmr@ac.dk; rkr@rkr.dk; rigsadvokaten@ankl.dk; ledelsessekretariat@politi.dk; law@sam.sdu.dk; voldgift@voldgift.dk; post@aarhusretshjaelp.dk
Emne: Høringsbrev - gruppesøgsmål

Vedhæftet finder De høringsbrev vedrørende evaluering af reglerne om gruppesøgsmål.

Med venlig hilsen

Morten Duus
Fuldmægtig

Procesretskontoret
Slotsholmsgade 10
1216 København K
Tlf. direkte: 7226 8742
Tlf.: 7226 8400
www.justitsministeriet.dk
jm@jm.dk

akt 24

Jmt. modt.

26 AUG. 2013

Justitsministeriet
Civilafdelingen
Slotholmsgade 10
1216 København K

Dato: 23. august 2013

Sag: FO-13/08254-2

Sagsbehandler: /kn

Høring om evaluering af lov nr. 181 af 28. februar 2007 om ændring af retsplejeloven og forskellige andre love (Gruppesøgsmål m.v.)

FORBRUGEROMBUDSMANDEN
Carl Jacobsens Vej 35
2500 Valby

Forbrugerombudsmanden har modtaget Justitsministeriets anmodning af 10. juli 2013 om en udtalelse om Forbrugerombudsmandens erfaringer med de nye regler om gruppesøgsmål siden 1. januar 2008.

Tlf. 41 71 51 51

Fax 41 71 51 61

CVR-nr. 10 29 48 19

Til dette kan vi oplyse, at Forbrugerombudsmanden i de forløbne år har haft en række sager, hvor anvendelsen af reglerne om gruppesøgsmål har været aktuel.

forbrugerombudsmanden@kfst.dk
www.forbrugerombudsmanden.dk

Sagerne, der navnlig har vedrørt det finansielle område, er alle afsluttet med indgåelsen af udenretlige forligsmæssige løsninger omfattende en meget stor kreds af forbrugere, jf. artikel i Jyllandsposten af 12. august 2013, som vedlægges til orientering.

**ERHVERVS- OG
VÆKSTMINISTERIET**

Det er Forbrugerombudsmandens klare opfattelse, at det først og fremmest er eksistensen af gruppesøgsmålsreglerne og muligheden for at anvende dette retsinstitut i sager af denne karakter, der har gjort det muligt at indgå ovennævnte forligsmæssige løsninger.

Medlem af International Consumer
Protection & Enforcement Network
(ICPEN)
www.icpen.org

Disse forlig har indebåret en væsentlig ressourcebesparelse både i forhold til domstolene og til bevillingerne om fri proces i sagerne.

Forbrugerombudsmanden har endvidere erfaret, at de danske regler om gruppesøgsmål i de forløbne år har skabt en betydelig international interesse. En del af EU's medlemslande har endvidere inddraget de danske regler og erfaringer hermed i nationale undersøgelser om indførelsen af tilsvarende regler, hvilket ikke mindst er aktualiseret af EU-Kommissionens henstilling til medlemsstaterne om at etablerer kollektive søgsmålsmekanismer for at sikre effektiv adgang til retshjælp (C(2013) 3539/3).

I forbindelse med en eventuel evaluering af reglerne bør to forhold dog efter Forbrugerombudsmandens opfattelse overvejes nærmere.

I forarbejderne til § 254 e, stk. 8, der vedrører muligheden for et gruppesøgsmål efter frameldingsmodellen, når der er tale om krav af ringe stør-

relse, fremgår det, at betingelsen normalt kun bør anses for at være opfyldt, hvis det enkelte krav ikke oversiger ca. 2000 kr., jf. bemærkningerne til § 254 e, stk. 8, i L 41 af 10. oktober 2006.

Denne undergrænse har vist sig at være uhensigtsmæssig navnlig på det finansielle område, hvor kravene typisk overstiger dette beløb.

Det forekommer i øvrigt at være en unødvendig restriktion i betragtning af, at gruppessøgsmål efter frameldingsmodellen udelukkende kan anlægges af en offentlig myndighed, der ved lov er bemyndiget til det, jf. § 254 c, stk. 2. Det var således Retsplejerådets opfattelse, at betænelighederne ved at tillade gruppessøgsmål efter frameldingsmodellen mindskes betragteligt, hvis grupperepræsentanten er en offentlig myndighed. Det skyldes bl.a. at offentlige myndigheder er underlagt et almindeligt saglighedskrav, som vil gælde, når myndigheden skal tage stilling til, om der er grundlag for at anlægge gruppessøgsmål, jf. Justitsministeriets svar på spørgsmål 5 af 31. oktober 2000, spørgsmål 19 af 6. december 2006 og spørgsmål nr. 21 af 12. januar 2007 fra Folketingets Retsudvalg i forbindelse med L 41.

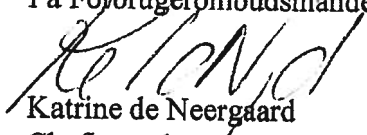
Hertil kommer, at det altid vil være en dommer, der skal godkende det konkrete gruppessøgsmål, hvilket forhindrer eventuel uhensigtsmæssig anvendelse af reglerne.

Det bemærkes i denne forbindelse, at krav helt op til 50.000 kr. kan behandles efter reglerne om småkravsproces jf. retsplejelovens § 400.

Det andet element, som - efter Forbrugerombudsmandens opfattelse - bør overvejes i forbindelse med en eventuel evaluering af reglerne om gruppessøgsmål er kravet om, at frameldingsmodellen kun bør anvendes, hvor det ikke er hensigtsmæssigt at anvende tilmeldingsmodellen, jf. § 254 e, stk. 8. Gruppessøgsmål efter frameldingsmodellen er således subsidiær i forhold til tilmeldingsmodellen.

En offentlig myndighed og en domstol bør imidlertid kunne anvende reglerne om gruppessøgsmål efter frameldingsmodellen i tilfælde, hvor det vil være mest effektivt og procesbesparende både for samfundet og de involverede parter, uanset om man også vil kunne anvende tilmeldingsmodellen i sagen.

Med venlig hilsen
På Forbrugerombudsmandens vegne

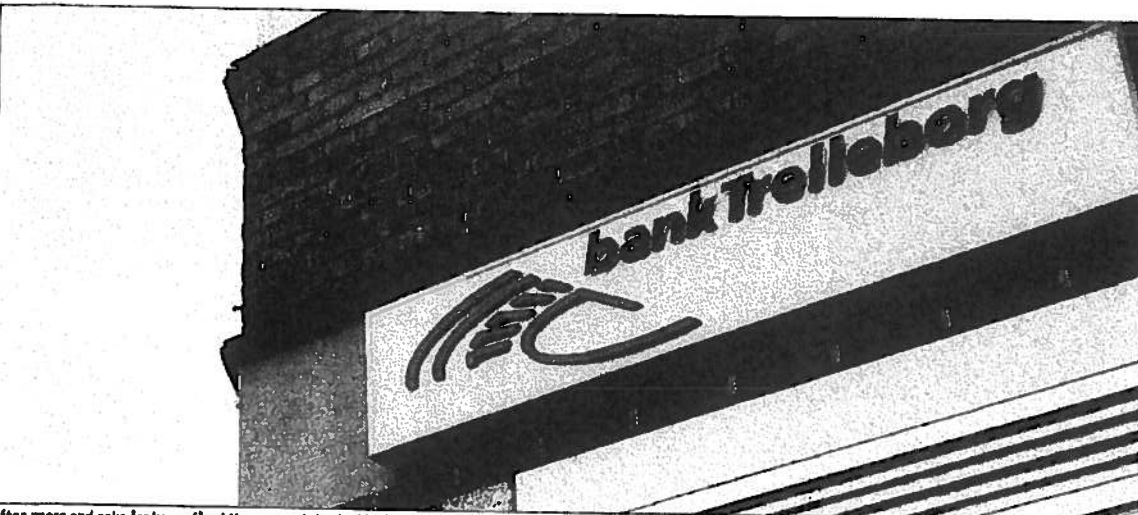

Katrine de Neergaard
Chefkonsulent

invest

» Det har været udfordrende og utrolig hårdt. Men se resultatet. 135 mio. kr. Det er altså mange penge.

Peter Bech, kasserer i Foreningen af Minoritetsaktionærer i Bank Trelleborg

Efter mere end seks års kamp får aktionærerne i den krakkede Bank Trelleborg erstattet store dele af deres tab. Arkivfoto: Finn Frandsen/Polfoto

Ingenting til de passive

■ Som investor er det farligt at lægge sig i baghjul af en vred investorförening og se tiden an.

LENE ANDERSEN
lene.andersen@jpbk

8.500 investorer i Jyske Invest Hedge Markedsneutral fik aldrig en krone i erstatning for deres tab på investeringen. Banken har valgt kun at betale erstatning til de 1.500 investorer, som havde sikret sig forlængelse af foreldelsesfristen.

»Man er nødt til at forholde sig aktivt, ellers bliver ens krav generelt set forældet efter tre år. Det ramte mange investorer i Jyske Invest Hedge, som ikke fik søgt at få foreldelsesfristen udskudt, og slynger forbrugerombudsmand Henrik Øe.

Hvis de havde været med i investorföreningen eller selv var gået i retten, var fristen automatisk udskudt.

Banken krævede, at hver investor selv søgte om at få udskudt foreldelsesfristen.

Gradueret erstatning

Sydbank har valgt at kompensere alle de tidligere aktionærer i Bank Trelleborg. Men hvor de investorer, som ikke har deltaget i erstatningssagen, har fået 75 kr. pr. aktie, så får de aktive 175 kr. pr. aktie.

De har dermed fået kompensation for hele tabet på Bank Trelleborg-aktierne i forhold til kursen, før banken gik ned, som var på godt 200 kr. Derudover har de fået en mindre rentebetaling.

De investorer, som blot har været med under en del af sagen, får et beløb, der modsvarer deres aktivitet.

Måske rimeligt

»Man får ingen penge ved at forholde sig passivt. Og det er måske rimeligt nok, at de investorer, der har haft risikoen, arbejdet og omkostningerne ved et fælles søgsmål, også får mest ud af forliget,« siger professor Lars Bo Langsted, Juridisk Institut ved Aalborg Universitet.

Fremover bliver det lidt lettere at være lille investor uden det store overstud til at sætte sig ind i en sag.

Forbrugerombudsmanden fik lige før sommerferien gennemført en lovændring, hvorefter han kan tvinge virksomheder til at informere kunderne om foreldelsesreglerne og konsekvensen af dem for den enkelte.

Småaktionærer maser frem på barrikaderne

■ Nye muligheder for gruppessøgsmål har givet investorerne ny magt. Flere gruppessøgsmål er undervejs.

LENE ANDERSEN
lene.andersen@jpbk

Champagnen blev åbnet, og der kom røde bøffer på grillen i baghaven hos Peter Bech i sidste uge. Han er kasserer i Foreningen af Minoritetsaktionærer i Bank Trelleborg, og han havde lige fået at vide, at hele familiens tab på Sydbanks overtagelse af den kuldsejlede Bank Trelleborg nu bliver dækket efter mere end seks års kamp i retten.

»Det har været udfordrende og utrolig hårdt. Men se resultatet. 135 mio. kr. Det er altså mange penge. Du skal tænke på, at vi oprindeligt fik at vide, at der ikke var foregået noget forkert. Og at vi måtte konstatere, at sådan er risikoen ved at være aktionær. Og det ender med, at de fleste af foreningens godt 6.000 medlemmer, der har deltaget i sagen, bliver kompenseret fuldt ud, og at der også er penge til de mange, der ikke var medlem i foreningen,« siger Peter Bech med tilfredshed i stemmen.

Foreningen af Minoritetsaktionærer har ad to omgange hentet i alt 170 mio. kr. hjem til de tidligere aktio-

nærer i Bank Trelleborg. Og der langt fra ene om at have brugt de bedre muligheder for fælles søgsmål mod finanssektoren.

Står langt stærkere

For nylig valgte den store pensionskoncern Sampension således efter forhandling med forbrugerombudsmand Henrik Øe at give kunderne, der havde mistet deres ydelsesgaranti på pensionen over natten, tilbudet mellem at få forhøjet opspålingen med 5 pct. eller få reetableret garantierne.

En gruppe pensionsopsparere havde samlet sig i Ydelsesgarantiforeningen med henblik på i fællesskab at støvne pensionskoncernen i retten.

»Private opsparere og investorer mulighed for at gennemføre en retssag mod en finansiel koncern er blevet forbedret markant inden for de senere år. Samtidig har jeg fået mulighed for at gå ind at forhandle med virksomhederne i forsøget på at opnå et forlig. Alt i alt betyder det, at de private står langt stærkere,« siger Henrik Øe.

80 pct.

Forbrugerombudsmanden går normalt efter at sikre investorerne 80 pct. af det tabte. På den måde får virksomhederne en lille rabat på grund af den procesrisiko, der altid er ved en retssag. Sydbank valgte at gå i for-

handling med de utilfredse aktionærer, da tre prøvesager om prospektet op til Bank Trelleborgs børsnotering blev vundet af aktionærerne i Højesteret i januar.

»For os handlede det om det juridiske ansvar, vi kan falde, hvis gruppessøgsmålet afgøres i retten. Det handlede ikke så meget om, at det var et gruppessøgsmål, som en vurdering af Sydbanks risiko,« siger juridisk direktør Stig Westergaard, Sydbank.

Opmærksomhed

Han siger, at det for Sydbank juridisk ikke gør nogen forskel, om det er en enkelt aktionær eller 200, der lægger sag an mod banken.

»Men vi er bevidste om, at et gruppessøgsmål giver mere opmærksomhed i pressen.

Sager på vej

En hel række gruppessøgsmål er afskuttet med forlig i 2012. Lige nu afventer fire større komplekser at blive lukket eller sat i gang.

Nogle venter på fri proces, andre på afgørelsen af juridiske detaljer:

- Roskilde Bank - aktionærer
- Løkken Sparekasse - garantanter
- Amagerbanken - aktionærer

- Tønder Bank - aktionærer og investorer i hybridkapital. Gruppen vil rejse fælles krav mod konkursboet.

Derfor er det ekstra vigtigt, hvordan vi opfører os og præsenterer vores sag,« siger Stig Westergaard, som ikke er i tvivl om, at aktionærer og opsparere står stærkere som gruppe i forbindelse med et gruppessøgsmål.

Jyske Bank valgte meget længe at afstå fra forhandling. Men efter at have tabt en af sagerne om rådgivningen af investorerne i Investeringforeningen Jyske Invest Hedge Markedsneutral - Obligationer valgte banken alligevel at strikke et forlig sammen.

Flere sager på vej

Dansk Aktionærforenings formand, Niels Mengel, er sikker på, at der venter langt flere gruppessøgsmål forude.

Aktionærforeningen er selv sekretariat for Amager-Investor, hvor knap 4.000 tidligere aktionærer i den krakkede bank forbereder en sag.

»Vi har søgt fri proces og vil om kort tid indgive stævning. Amagerbanken er bare endnu et eksempel på, at man under finanskrisen har rekonstrueret krisebanker uden noget hensyn til den lille investor,« siger Niels Mengel.

Roskilde Banks krak og afsløringen af aggressivt salg af aktier blev for mange begyndelsen til finanskrisen. I begyndelsen af efteråret vil forbrugerombudsmanden afgøre, om han vil føre sagen for domstolene.

Erstatninger til investorer i kamp

Så meget er der over de seneste år blevet udbetalt i erstatning til investorer og opsparere, der er gået sammen om deres krav. Alle sager er forligt uden for retssalen.

Ansøgt samlet erstatning i mio. kr.

Jyske Bank Hedge	250	* Udbetalt bliver først endelig efter 30. september 2013.
Diba Bank*	50	
Sampension	4.000	
Spar Trelleborg/Sydbank	135	
Spar Trelleborg/Sydbank	35	
Bonusbanken	13	
Roskilde Bank Aktiv Boliginvest	340	
I alt	4.823	

Kilde: Berlingske Tidende og virksomhedsinfo. Kilde: PETER LANGSTED LANGSTED JP@JPBK.DK

Banker 11.08.13 kl. 22:30

Investorer kradser mia. hjem

AF Lene Andersen | Research: Peder Lyager Jensen

Småopspare og investorer har gennem desenesste par år hentet knap 5 mia. kr. i kompensation fra finanssektoren. Kunsten er at gå i flok og true med gruppesøgsmål.

Danske småaktionærer og -opspare har smidt flinkeskolemanererne og er blevet en ny magtfaktor. De slæber bankerne og pensionselskaber i retten, når de føler sig urimeligt behandlet. Og alene truslen ser ud til at virke.

De foreløbige sager er endt med erstatning og kompensationer på op mod 5 mia. kr.

Det viser en optælling, som Morgenavisen Jyllands-Posten har foretaget på baggrund af de seneste sager, hvoraf mange er afgjort i år.

Den seneste afgørelse kom i sidste uge. Den betyder, at aktionærerne i Bank Trelleborg efter seks års kamp får 135 mio. kr. i erstatning for deres tab, da banken med Finanstilsynets mellemkomst blev overtaget af Sydbank.

Småaktionærer maser frem på barrikaderne

Forhandlingsmagt

»Private investorer er ikke blevet taget alvorligt. Det bliver de nu. Når der er tale om et gruppesøgsmål, får den lille investor en helt anden forhandlingsmagt, end når der blot er tale om en enkelt privatmand eller tre, der truer med at lægge sag an,« siger formand for Dansk Aktionærforening Niels Mengel.

Alle sagerne er afsluttet ved forlig. Nogle inden de overhovedet har været i nærheden af retten. Andre efter at enkeltsager er prøvet ved retten.

»Det har nok en vis indflydelse på virksomhedernes interesse i at afslutte sagerne uden for retssalen, at det er en langt mere truende masse, som står bag gruppesøgsmål, end virksomhederne normalt oplever ved sagsanlæg. Erstatningskravene kan være betydelige,« konstaterer professor Lars Bo Langsted, Juridisk Institut ved Aalborg Universitet.

akut 11

Fra: Per Alkestrup [pak@fdm.dk]
Sendt: 17. juli 2013 15:49
Til: Morten Duus
Cc: Justitsministeriet
Emne: Evaluering af lov nr. 181 af 28. februar 2007 om ændring af retsplejeloven og forskellige andre love (Gruppesøgsmål m.v.)

FDM har modtaget ovennævnte høring.

FDM har ikke haft anledning til at gøre brug for muligheden for at føre sager efter reglerne om gruppesøgsmål. Af samme årsag har vi ikke erfaringer med reglerne. Os bekendt er det yderst begrænset i hvilket omfang der er ført gruppesøgsmål efter reglernes ikrafttræden pr. 1. januar 2008. På den baggrund kunne det være relevant om evalueringen særligt fokuserede på om mulighederne for at anlægge gruppesøgsmål er for restriktive.

Med venlig hilsen

Per Alkestrup
Afdelingschef

FDM · Firskovvej 32 · Postboks 500 · 2800 Kgs. Lyngby
Tlf. +45 45 27 09 43 · Fax +45 45 27 09 88
pak@fdm.dk · fdm@fdm.dk · www.fdm.dk

Fra: Peter Celandar Lindgren [pcl@forsikringogpension.dk]
Sendt: 11. september 2013 09:53
Til: Morten Duus
Cc: Justitsministeriet
Emne: Evaluering af gruppesøgsmål - jeres sagsnr. 2011-740-0032

Kære Morten

Vores medlemmer har ingen praktiske erfaringer med gruppesøgsmål, og vi har derfor ikke noget grundlag for at evaluere reglerne.

Med venlig hilsen
Peter Lindgren

Forsikring & Pension
Jura

Peter Celandar Lindgren
Advokat
Dir. 41 91 90 42
pcl@forsikringogpension.dk

Forsikring & Pension
Philip Heymans Allé 1
2900 Hellerup
Tlf.: 41 91 91 91
Fax: 41 91 91 92

Justitsministeriet
Civilafdelingen
Slotsholmsgade 10
1216 København K

Att.: Fuldmægtig Morten Duus

13. september 2013

Pr. e-mail: mod@jm.dk, jm@jm.dk

**Evaluering af lov nr. 181 af 28. februar 2007 om ændring af
retsplejeloven og forskellige andre love (Gruppesøgsmål m.v.)**

Tak for muligheden for at komme med en udtalelse om erfaringerne med de nye
regler om gruppesøgsmål siden den 1. januar 2008.

Vi har ingen bemærkninger.

Med venlig hilsen

Jakob Dedenroth Bernhoft
direktør, Fagligt Center

FSR – danske revisorer
Kronprinsessegade 8
DK - 1306 København K

Telefon +45 3393 9191
fir@fsr.dk
www.fsr.dk

CVR. 55 09 72 16
Danske Bank
Reg. 9541
Konto nr. 2500102295

Fra: Kate Kengen [KAKE@domstol.dk]
Sendt: 2. august 2013 08:58
Til: Morten Duus
Cc: Justitsministeriet
Emne: Høring sagsnr. 2011-740-0032

Til Justitsministeriet, Procesretskontoret

Landsklubben har modtaget evaluering af lov nr. 181 af 28. februar 2007 om ændring af retsplejeloven og forskellige andre love (Gruppesøgsmål m.v.) til høring.

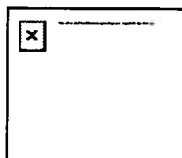
Vi har ingen bemærkninger.

Med venlig hilsen
Kate Kengen
HK Landslubben Danmarks Domstole

Fra: Jeppe Rosenmejer [rosenmejer@hvr.dk]
Sendt: 11. juli 2013 13:52
Til: Morten Duus
Cc: Justitsministeriet
Emne: SV: Høringsbrev - gruppesøgsmål

Det kan oplyses, at Håndværksrådet ikke har haft erfaringer med gruppesøgsmål.

Med venlig hilsen
 Jeppe Rosenmejer

Jeppe Rosenmejer
 Chefkonsulent, cand.jur, LL.M.

tlf. +45 33 93 20 00
 e-mail rosenmejer@hvr.dk

, Islands Brygge 26, 2300 Kbh. S, tlf. 33 93 20 00, fax 33 32 01 74, hvr.dk

Vi kæmper for små og mellemstore virksomheder. Læs vores nyheder [her](#)

Fra: Reception
Sendt: 11. juli 2013 08:43
Til: Jeppe Rosenmejer
Cc: Mette Handest
Emne: VS: Høringsbrev - gruppesøgsmål

Fra: Justitsministeriet [mailto:jm@jm.dk]
Sendt: 10. juli 2013 16:12
Til: 3f@3f.dk; privatret@iura.au.dk; info@adipa.dk; samfund@advokatsamfundet.dk; ac@ac.dk; dioef@dioef.dk; info@shipowners.dk; da@da.dk; de@de.dk; info@danskerhverv.dk; di@di.dk; adm@nodeco.dk; hs@retspolitik.dk; fsr@fsr.dk; regioner@regioner.dk; post@dasp.dk; office@voldgiftsinstituttet.dk; dommerforeningen@gmail.com; hoeringer@dommerfm.dk; mail@finansraadet.dk; forbrugerombudsmanden@fs.dk; fbr@fbr.dk; fdm@fdm.dk; dioef@dioef.dk; isonor@statsforvaltning.dk; icanor@statsforvaltningen.dk; info@advokatinkasso.dk; fp@forsikringopension.dk; Frederiksberg Kommune; fsr@fsr.dk; ftf@ftf.dk; hk@hk.dk; kake@domstol.dk; HVR Håndværksrådet; center@humanrights.dk; kl@kl.dk; Københavns Kommune; jurfak@iur.ku.dk; er@homannlaw.dk; lo@lo.dk; kmr@ac.dk; rkr@rkr.dk; rigsadvokaten@ankl.dk; ledelsessekretariat@politi.dk; law@sam.sdu.dk; voldgift@voldgift.dk; post@aarhusretshjaelp.dk
Emne: Høringsbrev - gruppesøgsmål

Vedhæftet finder De høringsbrev vedrørende evaluering af reglerne om gruppesøgsmål.

Med venlig hilsen

Morten Duus
 Fuldmægtig

Procesretskontoret
 Slotsholmsgade 10
 1216 København K
 Tlf. direkte: 7226 8742
 Tlf.: 7226 8400
www.justitsministeriet.dk
jm@jm.dk

Justitsministeriet
mod@jm.dk
jm@jm.dk

WILDERS PLADS 8K
1403 KØBENHAVN K
TELEFON 3269 8888
DIREKTE 3269 8905
MOBIL 3269 8905
MAF@HUMANRIGHTS.DK
MENNESKERET.DK

J. NR. 540.10/29641/MAF

HØRING VEDRØRENDE EVALUERING AF REGLERNE OM GRUPPESØGSMÅL

13. SEPTEMBER 2013

Justitsministeriet har ved e-mail af 10. juli 2013 anmodet om Institut for Menneskerettigheders eventuelle bemærkninger til høring vedrørende evaluering af lov nr. 181 af 28. februar 2007 om ændring af retsplejeloven og forskellige andre love (Gruppesøgsmål m.v.).

Institut for Menneskerettigheder fandt det positivt, at der blev indført muligheden for at anlægge gruppesøgsmål, jf. instituttets høringssvar af 13. februar 2006, journal nr. 540.10/10694. Instituttet har ikke i øvrigt konkrete erfaringer med reglerne om gruppesøgsmål, som trådte i kraft den 1. januar 2008.

Der henvises til sagsnr.: 2011-740-0032.

Venlig hilsen

Martin Futtrup

Justitsministeriet
Civilafdelingen
Procesretskontoret
Slotsholmsgade 10
1216 København K

Att.: Christina A. Gulisano
Fremsendt pr. mail til: jm@jm.dk

KL's høringssvar – evaluering af lov nr. 181 af 28. februar 2007 om ændring af retsplejeloven og forskellige andre love (Gruppesøgsmål mv.) – 2011-740-0032

Justitsministeriet har ved brev af 10. juli 2013 anmodet om KL's udtalelse om KL's erfaringer med de nye regler om gruppesøgsmål siden den 1. januar 2008, med høringsfrist den 15. september 2013.

KL er ikke bekendt med, at der skulle være kommunale erfaringer med gruppesøgsmål.

Med venlig hilsen

Birthe Dam Hansen

Den 19. august 2013

Sags ID: SAG-2013-05243
Dok.ID: 1729577

BDH@kl.dk
Direkte 3370 3518
Mobil 2023 2788

Weidekampsgade 10
Postboks 3370
2300 København S

www.kl.dk
Side 1/1

akt 22

KØBENHAVNS
RETSHJÆLP

Jmt. modt.

22 AUG. 2013

Justitsministeriet
Civilafdelingen
Slotsholmsgade 10
1216 København K

J.nr. 55224

19. august 2013

Københavns Retshjælp
Stormgade 20, 1. sal
1555 København V

Telefon 33 11 06 78
Telefax 33 11 53 60

Internet www.retshjaelpen.dk
Girokonto 647 08 90

Åbningstider:
Mandag-torsdag
kl. 18.30-21.00

Fredag
kl. 18.30-20.00

Rådgivning begynder kl. 19.00

**Personlig eller telefonisk
henvendelse vedrørende denne
sag kan kun ske på mandage.**

**Vedr. Deres journalnr. 2011-740-0032 Evaluering af lov nr. 181 af 18.
februar 2007, (Gruppesøgsmål m.v.).**

Med henvisning til Justitsministeriets brev af 10. juli 2013 skal Københavns
Retshjælp udtale, at man ikke har kendskab til uhensigtsmæssigheder eller
forslag til forbedringer i det nugældende regelsæt på området.

Venlig hilsen

Københavns Retshjælp

Henrik Bitsch

Kontorchef

Justitsministeriet
Slotsholmsgade 10
1216 København K

J. nr. 2013-19-0010
Sagsbeh.: Kirstine Gørtz
Den 13 SEP. 2013

Deres j.nr.: 2011-740-0032

Udtalelse til brug ved evaluering af lov nr. 181 af 28. februar 2007 om ændring af retsplejeloven og forskellige andre love (Gruppesøgsmål m.v.).

Procesbevillingsnævnet kan oplyse, at nævnet på nuværende tidspunkt har behandlet flere sager, der omhandler spørgsmål om gruppesøgsmål.

Procesbevillingsnævnets afdeling for appel:

Procesbevillingsnævnets afdeling for appelsager har behandlet flere ansøgninger om appeltilladelse i sager, der er ført som gruppesøgsmål. Procesbevillingsnævnet har meddelt én tilladelse til appel til Højesteret vedrørende et spørgsmål om sikkerhedsstillelse. Højesterets afgørelse i sagen er offentliggjort i UfR 2012.2938 H.

Procesbevillingsnævnets afdeling for fri proces:

Procesbevillingsnævnets afdeling for fri proces, der behandler klager over Civilstyrelsens afslag på fri proces, har behandlet flere sager om fri proces til navnlig meget store og komplekse gruppesøgsmål. Procesbevillingsnævnets erfaringer giver anledning til at bemærke følgende:

Tidspunktet for indgivelse af ansøgningen:

Ansøgningerne om fri proces til gruppessøgsmål er hovedsagligt indgivet til Civilstyrelsen, og styrelsens afslag er blevet påklaget til Procesbevillingsnævnet, *inden* at gruppessøgsmålet er anlagt ved retten, og dermed inden at retten har godkendt sagens førelse som gruppessøgsmål og udpeget en grupperepræsentant.

Ansøgningen/klagen:

Ansøgningen om fri proces/klagen over Civilstyrelsens afslag er primært indgivet af foreninger, der er stiftet med det formål at føre søgsmålet og være grupperepræsentant.

I mange af ansøgningerne om fri proces har det ikke fremgået klart, om ansøgningen omfatter fri proces til grupperepræsentantens *egne* omkostninger med søgsmålet og/eller også *selve* gruppessøgsmålet. Dette har derfor måtte afklares efterfølgende.

Procesbevillingsnævnets behandling af sagerne:

På det tidspunkt, hvor der ikke er et af retten godkendt gruppessøgsmål og en udpeget grupperepræsentant, har nævnet afslået fri proces til *selve* gruppessøgsmålet i overensstemmelse med retsplejelovens § 254 e, stk. 7, da ansøgningen herom skal afvente rettens godkendelse af sagens førelse som gruppessøgsmål og udpegelse af grupperepræsentant, hvilket parterne er blevet vejledt om.

Efter bemærkningerne i lovforslaget kan grupperepræsentanten ansøge om fri proces på normal vis for *egne* sagsomkostninger forbundet med søgsmålet. Procesbevillingsnævnet har behandlet flere ansøgninger om fri proces fra potentielle grupperepræsentanter inden sagens anlæg, hvor sagen har vist sig meget arbejdskrævende allerede på det indledende stadie. I det omfang betingelserne for at meddele fri proces har været opfyldt, har nævnet meddelt en *begrænset bevilling* til grupperepræsentantens *egne* omkostninger til indledende sagsskridt indtil rettens godkendelse af gruppessøgsmålet og udpegelse af grupperepræsentant. Den potentielle grupperepræsentant er blevet vejledt om, at der herefter vil skulle søges fri proces på ny. Procesbevillingsnævnet har således *ikke* betinget meddelelse af fri proces til grupperepræsentantens *egne* omkostninger med søgsmålet af, at gruppessøgsmålet er anlagt, og at retten har godkendt gruppessøgsmålet og udpeget en grupperepræsentant.

Procesbevillingsnævnet kan desuden oplyse, at nævnet i flere sager har mødt det synspunkt, at det ikke er nødvendigt efterfølgende at søge om fri proces til *selve* gruppessøgsmålet, når blot gruppe-

repræsentanten har fået meddelt fri proces, idet retterne så ikke vil kræve sikkerhedsstillelse for medlemmerne.

Såfremt Justitsministeriet har behov for yderligere oplysninger, kan fornyet henvendelse rettes til Procesbevillingsnævnet.

På nævnets vegne

Hanne Kjærulff
Sekretariatschef

Fra: Lene Hedegaard Johansen [lhj@rkr.dk]
Sendt: 13. september 2013 14:39
Til: Morten Duus; Justitsministeriet
Emne: VS: Høringsbrev - gruppesøgsmål
Vedhæftede filer: Høringsbrev [DOK838655].pdf

Til Justitsministeriet ,
 att. Morten Duus

Realkreditrådet takker for muligheden for at udtale sig om reglerne om gruppesøgsmål.

Vi har endnu ikke nogen erfaringer med gruppesøgsmål, hvor et realkreditinstitut er part. Vi har derfor ingen relevante erfaringer at dele på nuværende tidspunkt.

Med venlig hilsen

Lene Hedegaard Johansen

Kontorchef

Realkreditrådet

Zieglers Gaard, Nybrogade 12, 1203 København K
 Tel. 33 12 48 11 - Direkte 33 73 01 51
 website: www.rkr.dk

Fra: Realkreditrådet
Sendt: 10. juli 2013 16:22
Til: Lene Hedegaard Johansen
Emne: VS: Høringsbrev - gruppesøgsmål

Fra: Justitsministeriet [<mailto:im@jm.dk>]

Sendt: 10. juli 2013 16:12

Til: 3f@3f.dk; privatret@jura.au.dk; info@adipa.dk; samfund@advokatsamfundet.dk; ac@ac.dk; djoef@djoef.dk; info@shipowners.dk; da@da.dk; de@de.dk; info@danskerhverv.dk; di@di.dk; adm@nodeco.dk; hs@retspolitik.dk; fsr@fsr.dk; regioner@regioner.dk; post@dasp.dk; office@voldgiftsinstituttet.dk; dommerforeningen@gmail.com; hoeringer@dommerfm.dk; mail@finansraadet.dk; forbrugerombudsmanden@fs.dk; fbr@fbr.dk; fdm@fdm.dk; djoef@djoef.dk; isonor@statsforvaltning.dk; icanor@statsforvaltningen.dk; info@advokatinkasso.dk; fp@forsikringogpension.dk; Frederiksberg Kommune; fsr@fsr.dk; ftf@ftf.dk; hk@hk.dk; kake@domstol.dk; hvr@hvr.dk; center@humanrights.dk; kl@kl.dk; Københavns Kommune; jurfak@jur.ku.dk; er@homannlaw.dk; lo@lo.dk; kmr@ac.dk; Realkreditrådet; rigsadvokaten@ankl.dk; ledelsessekretariat@politi.dk; law@sam.sdu.dk; voldgift@voldgift.dk; post@aarhusretshjaelp.dk

Emne: Høringsbrev - gruppesøgsmål

Vedhæftet finder De høringsbrev vedrørende evaluering af reglerne om gruppesøgsmål.

Med venlig hilsen

Morten Duus
 Fuldmægtig

Procesretskontoret
 Slotsholmsgade 10
 1216 København K
 Tlf. direkte: 7226 8742
 Tlf.: 7226 8400
www.justitsministeriet.dk
im@jm.dk

Justitsministeriet
Civilafdelingen
Procesretskontoret
Slotsholmsgade 10
1216 København K

DATO 18. juli 2013

JOURNAL NR.
RA-2013-511-0169

BEDES ANFORT VED SVARSKRIVELSE

SAGSBEHANDLER: ERN

RIGSADVOKATEN

FREDERIKSHOLMS KANAL 16
1220 KØBENHAVN K

TELEFON 72 68 90 00

FAX 72 68 90 04

Ved brev af 10. juli 2013 (Sagsnr. 2011-740-0032) har Justitsministeriet anmodet om en udtalelse til brug for evalueringen af reglerne i retsplejeloven mv. om gruppesøgsmål.

I den anledning skal jeg meddele, at Rigsadvokaten ikke har erfaringer med reglerne om gruppesøgsmål, der alene angår civile sager.

Med venlig hilsen

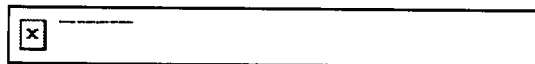
Eva Rønne

akt 11

Fra: Steffen Pihlblad [spi@voldgiftsinstituttet.dk]
Sendt: 16. juli 2013 10:22
Til: Morten Duus
Cc: Justitsministeriet
Emne: Evaluering af praktiske erfaringer med gruppesøgsmål

Voldgiftsinstituttet har modtaget høringsbrevet af 10. juli 2013 vedrørende evalueringen af reglerne om gruppesøgsmål. Instituttet kan i den anledning oplyse, at vi ikke har relevante erfaringer med de anførte regler.

Med venlig hilsen
Steffen PIHLBLAD

Voldgiftsinstituttet
The Danish Institute of Arbitration
Kronprinsessegade 28, 3. sal
DK-1306 Copenhagen K
CVR 13 54 29 37
Phone: + 45 7026 5013
Direct: + 45 3396 9705
Cell: + 45 2163 6698
Fax: 3313 0013
E-mail office@voldgiftsinstituttet.dk
Web. www.voldgiftsinstituttet.dk

Fra: Anders Enerhaug Lunde [anders.lunde@jd.dep.no]
Sendt: 1. oktober 2013 15:17
Til: Morten Duus
Cc: Justitsministeriet
Emne: Forespørgsel om norske erfaringer med reglerne om gruppesøksmål (sagsnr. 2011-740-0032)
Vedhæftede filer: Dom Oslo tingrett.pdf; Kjennelse Hålogaland lagmannsrett (overprøving av Ofoten tingretts kjennelse).pdf; Kjennelser Stavanger tingrett og Gulating lagmannsrett.pdf; Kjennelse Ofoten tingrett.pdf

Vi viser til Justitsministeriets brev 10. juli 2013 vedrørende det ovennevnte, og takker for henvendelsen.

Justis- og beredskapsdepartementet har forelagt spørsmålet for Domstoladministrasjonen, som har undersøkt antallet gruppesøksmål etter utmeldingsalternativet i tvisteloven § 35-7. Basert på registreringene i domstolenes saksbehandlingssystem Lovisa, kan det legges til grunn at det har blitt reist tre gruppesøksmål etter utmeldingsalternativet i perioden fra tvisteloven trådte i kraft 1. januar 2008 og fram til 30. juni 2013. Dette er følgende saker:

09-178929TVI-OFOT - Ofoten tingrett

11-080385TVI-OTIR/01 – Oslo tingrett

11-042436TVI-STAV – Stavanger tingrett

Vedlagt er Oslo tingretts dom, hvor det fremgår at vilkårene for å fremme saken som gruppesøksmål etter tvisteloven § 35-7 ble funnet å være til stede, i tillegg til avgjørelsene fra henholdsvis Ofoten tingrett og Stavanger tingrett om å tillate søksmålene fremmet etter § 35-7, samt henholdsvis Hålogaland og Gulating lagmannsretts avgjørelser i ankeomgangen.

Vi håper at avgjørelsene og det ovennevnte kan være til nytte for Justitsministeriet i det videre arbeidet med de danske bestemmelsene. På det nåværende tidspunkt har vi dessverre ikke grunnlag for å gi noen ytterligere analyse av hvordan de norske reglene om gruppesøksmål etter utmeldingsalternativet synes å virke i praksis, ut over å konstatere at det dreier seg om et begrenset antall saker. Justis- og beredskapsdepartementet arbeider imidlertid med en mer helhetlig evaluering av tvisteloven, hvor også gruppesøksmålsreglene vil kunne bli vurdert. Vi vil selvfølgelig gjerne dele eventuelle vurderinger vedrørende gruppesøksmålsreglene med Justitsministeriet – så snart en evalueringsrapport foreligger. Foreløpig kan vi dessverre ikke angi noen forventet dato for ferdigstilling av evalueringen, men det er sannsynlig at resultatet vil foreligge i løpet av 2014. Tilsvarende vil vi gjerne høre mer om utfallet av den danske evalueringen, og vi ønsker Justitsministeriet lykke til videre med det videre arbeidet.

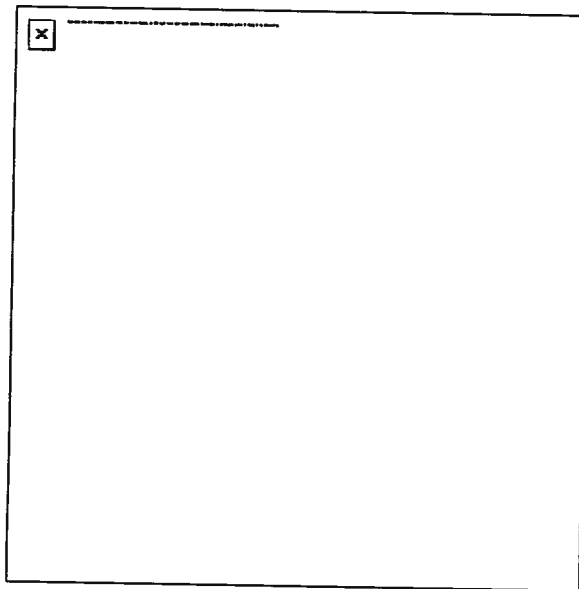
Undertegnede står til disposisjon dersom det skulle være ytterligere spørsmål i anledning saken.

Med vennlig hilsen

Anders Enerhaug Lunde
rådgiver
Lovavdelingen
Justis- og beredskapsdepartementet

Denne e-posten er beregnet for den institusjon eller person den er rettet til og kan være belagt med lovbestemt taushetsplikt. Dersom e-posten er feilsendt, vennligst slett den og kontakt Justis- og beredskapsdepartementet.

This email is confidential and may also be privileged. If you are not the intended recipient, please notify the Ministry of Justice and Public Security, Norway, immediately.

OSLO TINGRETT

DOM

Avsagt: 13.07.2012 i Oslo tingrett,

Saksnr.: 11-080385TVI-OTIR/01

Dommer: Tingrettsdommer Axel Slettebøe

Saken gjelder: Regulering av festeavgift

Tomtefestere på Lindøya,
Bleikøya og Nakholmen
v/Jon Snesrud (Grupperepresentant) Advokat Arvid Dahm

mot

Staten v/
Fornyings-, Administrasjons og
Kirkedepartementet Advokat Helge Røstum

Ingen begrensninger i adgangen til offentlig gjengivelse

DOM

Saken gjelder

Saken gjelder regulering av festeavgifter på Lindøya, Bleikøya og Nakholmen i indre Oslofjord. Saken er fremmet som et gruppesøksmål etter tvisteloven § 35-7. Tvisten gjelder hvilken festeavgift som det skal tas utgangspunkt i ved den første festeavgiftsreguleringen etter at tomtefesteloven av 1996 trådte i kraft i 2002.

Framstilling av saken

Opprinnelsen til hyttebebyggelsen på Bleikøya, Lindøya og Nakholmen i indre Oslofjord var ulovlig ilandstigning i begynnelsen av forrige århundre. Da *"rodde eller seilte et stadig større antall arbeidsfolk"* ifølge stevningen ut til øyene om sommeren (*"kalt landliggere"*). De slo seg ned i telt eller spikret sammen lemmehytter og ble der hele sommeren. Det grodde ifølge stevningen raskt opp ca. 600 hytter på øyene. Hyttene var oppført uten samtykke fra det offentlig.

Tidlig på 1920-tallet ble det av Landbruksdepartementets skogkontor som den gangen administrerte øyene, gitt skriftlig tillatelse til å la hyttene bli stående inntil videre. Det fremgår av tillatelsene at: *"Det offentlige kan når som helst uten erstatning tilbakekalle denne tillatelse og må hytten i tilfelle uten utgift for det offentlige være fjernet og tomten ryddiggjort senest 1 måned efterat varsel er gitt"*. For benyttelse av tomtene måtte det ifølge tillatelsene betales kr 10 i årlig avgift.

Tomtene ble ifølge staten ikke utparsellert i forbindelse med tillatelsene. Av totalt 580 hytter er det ifølge staten kun 13 som har fått målebrev på tomten som hyttene står på. De øvrige 567 har punktfestekontrakter med staten. Dette er ikke omtvistet slik retten har oppfattet det.

Den årlige avgiften på kr 10 ble hevet til kr 50 i 1957 da Direktoratet for Statens skoger ble opprettet og øyenes administrasjon lagt under dette direktoratet.

I 1963 ble administrasjonen overført til Statens bygge- og eiendomsdirektorat, nå Statsbygg.

I 1971 ble festeavgiften økt til kr 100,- pr. år.

I 1976 ble festeavgiften med Prisdirektoratets samtykke forhøyet til kr 200 pr. år.

Ved brev av 23. november 1979 søkte Statens bygge- og eiendomsdirektorat om at Oslo prisnemnd fastsatte ny punktfesteavgift idet direktoratet tok sikte på å inngå nye festekontrakter hvor avgift skulle gjøres gjeldende f.o.m. 1980. Det ble vist til at *"den rent midlertidige tillatelsen"* som hytteeierne tidligere hadde hatt til å ha hytte stående på

statens grunn, var sagt opp og ville bli erstattet med punktfestekontrakter med 40 års varighet og med sikkerhet for at avgiften ville bli stående uendret i 10 år:

"Tatt i betraktning øyenes attraktive og sentrale beliggenhet i Oslofjorden, mener direktoratet at en festeavgift på kr. 600,- pr. år ville være realistisk".

Gjenpart av søknaden til Oslo prisnemnd ble sendt Fellesstyret for øyene i Oslofjorden. Hver øy har sin velforening som hytteeierne etter festekontraktene forutsettes å være medlem av og som etter det opplyste er registrert i Brønnøysundregisteret. Fellesstyret for øyene er ifølge saksøker ikke et rettslig organ, men er etablert for å behandle og gjennomføre fellessaker som de må ha fullmakt eller samtykke til fra det enkelte vel.

Oslo prisnemnd avsto søknaden om å fastsette forhøyet festeavgift i forbindelse med inngåelse av nye festekontrakter. Vedtaket er av 4. januar 1980 og lyder: *"Da det ennå ikke har gått 10 år siden festeavgiften ble forhøyet, har prisnemnda ikke adgang til å samtykke i forhøyelse av festeavgiften".*

Deretter ble nye festekontrakter som erstattet tidligere tillatelse, inngått i 1981 med en festetid på 40 år, dvs. fra 1. januar 1981 til 1. januar 2021, og med en festeavgift på kr 200 som avgiften var forhøyet til i 1976, og slik at: *"Festeavgiften kan reguleres fra 1. januar 1986, deretter hvert 10. år".* Alle festekontraktene som ble inngått i 1981, er etter det opplyste *"bygget over samme lest"* og er likelydende når det gjelder festetid, festeavgift og adgangen til å regulere festeavgiften, og som fortsatt gjelder i dag.

Ved brev av 7. juni 1985 fra Statens bygge- og eiendomsdirektorat ble festeavgiften forhøyet fra kr 200 til kr 2 000 for punktfestene fra 1. januar 1986. *(Festeavgiften ble regulert til kr. 2000 for Lindøya og Bleikøya, og kr. 2 500 for Nakholmen. Staten har imidlertid i forbindelse med denne saken valgt å legge til grunn kr. 2000 for alle kontraktene).*

Brevet ble sendt hytteeierne via *"Vaktsjefen"* som ble bedt om å sørge for at alle hytteeierne ble underrettet om den nye festeavgiften. Det er ikke omtvistet at hytteeierne har fått slik underretning.

"Vaktsjefen" er ifølge *"Reglementet for hytteeierne på øyene"* (som er vedlagt festekontraktene) *"grunneierens lokale representant og skal ivareta dennes eierinteresser i henhold til godkjent festekontrakt og reglement"*.

Oppreguleringen av festeavgiften ble begrunnet slik i brevet: *"Ved utstedelse av de nye kontrakter for 40 år fra 1981, ble det samtidig gitt varsel om at festeavgiften ville bli fastsatt på nytt grunnlag med virkning fra 1. januar 1986. Med bedrede festebetaingelser i forhold til tidligere festetillatelse, finner direktoratet for perioden 1.1.1986 – 1.1.1996 å ville fastsette festeavgiften til kr. 2 000 pr. hytte pr. år"*.

Selv om festeavgiften ifølge direktoratets brev av 7. juni 1985 ble forhøyet til kr 2000, ble den likevel bare innkrevd med kr 990,- pr. hytte pr. år for punktfestene. Dette ble begrunnet slik i Staten bygge- og eiendomsdirektorat sitt brev: *"Regulering av festeavgiften til beløp under kr. 1000,- er unndratt fra gjeldende prisforskrifter. Direktoratet har funnet å ville betrakte leiefastsettelsen som en leieregulering og å holde avgiften under dette maksimumsbeløp for øyene i Oslofjorden. For året 1986 og inntil bestemmelsene i prisforskriftene blir endret, vil derfor festeavgift bli å betale med kr. 990,- pr. hytte pr. år".*

For festere med målebrev ble festeavgiften økt tilsvarende (men forholdsmessig etter tomtens størrelse) i egne brev direkte til hver enkelt fester, men slik at: *"For året 1986 og inntil bestemmelsene i prisforskriftene blir endret, vil festeavgiften bli å betale med xx (beløpsangivelse beroende på tomtens størrelse, rettens anmerkning). Så snart prisforskriftene blir endret, oppkreves maksimal leie".* For en tomt på ca. 5,6 ble festeavgiften innkrevd med kr. 5 550 pr. år under henvisning til prisforskriftene.

Partene er uenige om oppregulert beløp utover det som etter prisforskriften lovlig kunne innkreves fra 1. januar 1986, ble akseptert av tomtefesterne eller ikke. Dette er et bevisspørsmålet og et av sakens hovedspørsmål.

Etter at tomtefesterne hadde mottatt direktoratets brev av 7. juni 1985, ble advokat Gunnar Svendssen kontaktet av Fellesstyret for øyene. I brev av 23. juli 1985 til Statens bygge- og eiendomsdirektorat protesterte han (under henvisning til tomtfestelovens preseptoriske regler) på at festetiden i kontraktene var begrenset til 40 år og bestred på vegne av festerne at det forelå adgang til å regulere festeavgiften allerede fra 1. januar 1986. Dette ble begrunnet slik:

I og med at partene inngikk en helt ny festekontrakt med nye bestemmelser var man fullt ut bundet av tomtfestelovens bestemmelse om minste festetid, reguleringsterminer m.v. selv om selve festeforholdet var av eldre dato.

Dermed gjelder altså Tomtfestelovens preseptoriske regler om minste festetid på 80 år og reguleringsterminer på 10 år.

Bestemmelsene i de gjeldende festekontraktens pkt. 1 og 40 års festetid og pkt 3 om regulering første gang 1. januar 1986 er i samsvar med ovennevnte etter min oppfatning ulovlige. Festeforholdet vil uansett bestemmelsen i pkt. 1 ha 80 års varighet og første gangs regulering kan krevet i 1991.

Brevet ble besvart av Statens bygge- og eiendomsdirektorat den 22. august 1985 hvor blant annet følgende uttales:

I realiteten er utstedelse av de nye festekontrakter 1981 en normalisering av tidligere festeforhold som skriver seg fra 1923, jfr. Lov om tomtfeste, av 30. mai 1975 § 6, 1. avsnitt, 2. setning. – Festetiden har vært gjenstand for forhandlinger mellom representantene for hytte-eierne og dette direktorat, og festetiden på 40 år fra 1981 er godkjent av hytte-eierne.

.....

Når det gjelder spørsmålet om leieforhøyelse, vil direktoratet komme tilbake til dette spørsmålet.

Statens bygge- og eiendomsdirektorat henvendte seg deretter (brev av 4. september 1985) til Justisdepartementet med spørsmål om det var adgang til oppregulering av festeavgiften fra 1. januar 1986. Det ble redegjort for saken og opplyst at prismyndighetene ikke hadde gitt samtykke til forhøyelse av festeavgiftene (jf. ovenfor) i forbindelse med inngåelsen av de nye festekontraktene siden det ikke hadde gått 10 år siden forrige regulering. Derfor hadde partene avtalt at festeavgiften skulle kunne reguleres 1. januar 1986 og deretter hver tiende år. Det ble bedt om uttalelse til følgende spørsmål:

Spørsmålet er folgelig om festeavgiftene kan reguleres pr. 1.1.1986 eller om § 14 i tomtefesteloven gjør at vi må vente i 10 år fra inngåelsen av den nye kontrakt, dvs. inntil 1.1.1981.

Justisdepartementets Lovavdeling besvarte spørsmålet i brev av 3. desember 1985:

I og med at det her dreier seg om en videreføring av et eldre festeforhold, er tomtefesteloven § 14 etter vår oppfatning ikke til hinder for at avgiften reguleres 1. januar 1986, som er 10 år etter forrige avgiftsregulering.

Festerne ble deretter ved Statens bygge- og eiendomsdirektorats brev av 10. desember 1985 til vellene informert om Lovavdelingens uttalelse og at direktoratet fastholdt "at leieinnbetaling skjer som bestemt i direktoratets brev til hytte-eierne av 7. juni 1985".

Ved brev av 19. desember 1985 til Fellesstyret v/Kjell M. Martinsen uttalte advokat Gunnar Svendsen at han ikke fant å kunne opprettholde sin anbefaling om å nekte å betale ny avgift: "Vi må dessverre regne med at lovavdelingens syn vil bli tillagt stor betydning i en event. retts sak".

Brevet fra advokat Svendsen ble behandlet i Fellesstyret for øyene den 9. januar 1986. Det vises til det fremlagte brev datert 13. januar 1986 fra Fellesstyret for øyene til advokat Svendsen. Det fremgår av brevet at man i møtet "besluttet å fortsette arbeidet for å få redusert festeavgiftene. Det ble også reist et spørsmål om hevd, og om man på bakgrunn av denne kan kjøpe områdene". Advokat Svendsen ble bedt om å komme med uttalelser til en rekke forhold (i alt 4 punkter) deriblant under punkt 3:

Vi ber Dem videre vurdere de argumenter vi mener er særdeles negative, sett i forhold til betingelsene for øvrige fester av statens eiendom.

a. Brukstiden begrenses sterkt av adkomstmulighetene

b. Tomtefesteloven definerer punktbeste som et areal på ca. 1 mål. Regulering for hyttene tillater ikke disponerte tilnærmet så store arealer.

c. Den uforholdsmessig høye økningen i festeavgiften fra kr. 200,- til kr. 2.000,- har særdeles uheldig virkning for de store grupper av minstepensjonister og barnefamilier på øyene....

d. Arealbegrensningen av hyttene bidrar sterkt til redusert brukstid

e. Arealene er regulert til friområde uten at

f. Andre restriksjoner som er pålagt er forbud mot utleie og pantsetting

g. Administrasjonsutgiftene for hytteområdene på øyene må være mindre enn for de festene som blir administrert enkeltvis

Vi mener de ovennevnte argumenter taler til vår fordel i en eventuell forhandling om reduksjon av de fastsatte festeavgiftene på hhv. kr 2.000, 2.500 For øvrig har vi ikke

forståelse for den differansen i festeavgiften som nevnt ovenfor. Det må være lik avgift for festene.

Det fremgår av brev av 26. januar 1986 fra Fellesstyret v/Kjell M. Martinsen til Nakholmen Vel at advokat Svendsen besvarte brevet den 18. januar 1986 (uten av brevet kan sees å være fremlagt i saken):

Som jeg oppfatter svaret (dvs. fra advokat Svendsen, rettens anmerkning) står vi muligens noe svakere enn ønskelig.

Jeg finner det derfor nødvendig å forelegge svaret for eget styre for prinsipputtalelse, for vi igjen tar det opp i fellesstyret.

De alternativene jeg vil ta opp er de som kom fram i siste fellesstyremote:

- 1. Rettssak for prøving om festeavgiftens størrelse er rimelig i forhold til disponert areal.*
- 2. Felles feste områdene.*
- 3. Kjøp av områdene.*

Av brev av 9. april 1986 fra Nakholmen Vel til hytteeierne fremgår følgende:

Det arbeid som er gjort og de forhandlinger som har vært fort har ikke resultert i generell reduksjon av de nye festeavgiftene. Dette unntatt for minstepensjonistene. Hver enkelt hytteeier som er minstepensjonist må sende søknad om redusert avgift direkte til Den nye festeavgiften for 1986 satt til kr. 990,- forfaller til betaling pr. 1.5.86. Styret anbefaler at denne betales innen forfall av alle. Evt. reduksjon i avgiften for minstepensjonister vil bli refundert.

Festeavgiften på kr 990 for punktfestene (og tilsvarende beroende på tomtens størrelse for festere med målebrev) har deretter blitt betalt frem til ny og oppregulert festeavgift ble innkrevd fra 1. mai 2011. Det har ikke vært noen "rettssak for prøving om festeavgiftens størrelse" som ifølge brevet til Nakholmen Vel skulle tas opp i vellet.

Ved Statsbygg sitt informasjonsskriv av 24. juni 2010 ble det informert om at det i løpet av høsten 2010 ville bli sendt reguleringsvarsel til hver enkelt fester: "*Oppregulert festeavgift vil innkreves første gang 1.5.2011. Reguleringen vil basere seg på endring i konsumprisindeksen fra 1986 og frem til reguleringsstidspunktet. Reguleringen vil ta utgangspunkt i opprinnelig oppregulert festeavgift i 1986 som for de fleste festeforholdene var mellom kr 2000,- og kr 2500,-. Dette beløpet har ikke blitt innkrevd i sin helhet på grunn av prisforskriften. (Har blitt innkrevd med kr 990,- for punktfestekontraktene). Etter oppregulering vil festeavgiftene for punktfestekontraktene beløpe seg fra ca. 4000 kroner til 5200 kroner*". (Det aktuelle beløpet som det varsles om, er ca. kr 4000 siden staten har akseptert at kr 2000 kan legges til grunn som basis for reguleringen for samtlige punktfesteforhold). Informasjonsskrivet av 24. juni 2010 inneholdt også opplysninger om muligheten for innløsning av festetomtene, og det opplyses at Statsbygg pr. 1.1.2010 hadde mottatt ca. 80 henvendelser med krav om innløsning.

Det ble deretter i samsvar med informasjonsskrivet sendt varsel og brev om "*Regulering av festeavgift 01.01.2011*". Ny festeavgift ble for punktfestene fastsatt til k 3 766,42 regulert i henhold til endring i konsumprisindeksen fra november 1986 til november 2010 og med

basis i den omtvistede opprinnelige festeavgift på kr. 2000. Faktura for betaling av den oppregulerte avgiften forfalt til betaling 1. mai 2011. Retten legger til grunn at tilsvarende varsel og oppregulering også ble sendt til tomtefesterne med målebrev, men da "med basis i" tidligere oppregulert beløp (beroende på tomtens størrelse) i egne brev til disse tomtefesterne.

Fordi tomtefesterne bestrider oppreguleringen er det mellom partene avtalt at innbetaling av den oppregulert festeavgiften ikke skal anses som aksept av at reguleringen er rettmessig. Det fremgår av fremlagt e-post av 17. mars 2011 fra Statsbygg v/rådgiver Tina Østreng at dersom festerne skulle vinne et eventuelt søksmål mot Statsbygg, vil de som har vært part i saken få tilbakebetalt det de har betalt for mye.

Dette søksmålet ble deretter reist ved stevning av 12. mai 2011 og begjært fremmet som gruppesøksmål etter tvisteloven § 35-7, og med samme påstand som gjengitt nedenfor under saksøkers påstandsgrunnlag. Staten innga tilsvar 5. juli 2011 og nedla påstand om frifinnelse og saksomkostninger.

Etter ytterligere prosesskriftutveksling mellom partene ble saken deretter ved kjennelse av 15. oktober 2011 (med rettelse foretatt den 22. november 2011) fremmet som gruppesøksmål etter tvisteloven § 35-7. Jon Snesrud ble i samsvar med begjæringen utpekt som grupperepresentant, og følgende **ramme for gruppesøksmålet** ble fastsatt:

Gruppesøksmålet omfatter krav knyttet til festeavgiftens størrelse for de rettssubjekter som har festekontrakter inngått i 1981 med staten til fritids- og boligformål på Lindøya, Bleikøya og Nakholmen i Oslo. Dette inkluderer også vellene på de nevnte øyene. Utenfor rammen faller de som har festekontrakter med staten til næringsformål, og de som har festekontrakter med staten inngått etter 1981.

Ved rettens brev av 23. november 2011 ble Jon Snesrud som grupperepresentant pålagt i medhold av tvisteloven § 35-5 tredje ledd "*å gjøre gruppesøksmålet kjent, fortrinnsvis ved individuell skriftlig varsel, for dem som er gruppe medlemmer etter tvisteloven § 35-7. Varselet kan også skje gjennom vellene (enten ved e-post eller ordinær post slik som foreslått av din prosessfullmektig) idet samtlige tomtefesterne etter det opplyste er medlemmer i vellene*".

Når det gjelder varselets innhold, ble det vist til et utarbeidet skriftlig "*Varsel til gruppe medlemmene*" som var vedlagt brevet, og hvor innholdet var bestemt av retten i samråd med prosessfullmektigene. I varselet er rammen for gruppesøksmålet gjengitt, jf. ovenfor, og det er gitt følgende informasjon om hva gruppesøksmålet og gruppeprosessen innebærer, jf. tvisteloven § 35-5:

Avgjørelser av krav i gruppesøksmålet binder dem som er gruppedlemmer på avgjørelsestidspunktet, jf. tvisteloven § 35-11 første ledd. De som ikke vil delta i gruppesøksmålet, kan tre ut etter tvisteloven § 35-8. Utmelding kan ikke skje etter at kravet er rettskraftig avgjort. Utmelding for det er avsagt dom, kan skje uten at vedkommende taper det materielle krav som var fremmet, jf. tvisteloven § 35-8 annet ledd, men vedkommendes krav blir da heller ikke avgjort i gruppesøksmålet. Om virkningen av utmelding etter at det er avsagt dom, men før dommen er rettskraftig, vises det til tvisteloven § 35-8 tredje ledd. Utmeldingsregister føres av Oslo tingrett. En utmelding er virksom fra det tidspunkt retten mottar meldingen.

Utmelding må sendes skriftlig til Oslo tingrett, Postboks 8023 Dep, 0030 Oslo, og det må henvises til sak 11-080385TVI-OTIR/01.

Ved gruppesøksmål etter tvisteloven § 35-7 – som i denne saken - har gruppedlemmene ikke noe økonomisk ansvar overfor grupperepresentanten for de kostnader som påløper etter tvisteloven § 35-12 (sakskostnader), og for grupperepresentantens krav på godtgjøring og utgiftsdekning etter tvisteloven § 35-13.

Retten har deretter mottatt til sammen 14 – fjorten – utmeldinger hvorav to etter at hovedforhandlingen var avsluttet, men før dom nå avsies. Kopi av ajourført utmeldingsregister vil bli sendt partene v/prosessfullmektigene etter at dom er avsagt.

Hovedforhandlingen ble avholdt 19. juni 2012. Til stede var grupperepresentant Jon Snesrud og Oddmund Østebø som er leder for Fellesstyret på Lindøya, Bleikøya og Nakholmen (sistnevnte formelt sett som tilhører, ifølge saksøkers prosessfullmektig) samt rådgiver Tina Østreng i Statsbygg (som bisitter, ifølge statens prosessfullmektig). Det ble ikke avgitt parts- og vitneforklaringer, men det ble foretatt slik dokumentasjon som fremgår av rettsboken fra hovedforhandlingen.

Under hovedforhandlingen ble det opplyst at partene har blitt klar over at enkelte festecontrakter som gjelder fra 1. januar 1981, først ble inngått etter 1981 og dermed faller utenfor rammen (tolket etter sin ordlyd) for gruppesøksmål. Meningen var (slik retten oppfatter prosessfullmektigene) at også disse kontraktene skulle ha vært omfattet av gruppesøksmålet. Strengt tatt faller de imidlertid utenfor.

Saksøkerens påstandsgrunnlag

Den aktuelle oppregulering av festeavgiften må skje etter § 15 første ledd i tomtfesteloven av 1996. Etter denne bestemmelsen kan grunneieren kreve avgiften regulert med grunnlag i den festeavgiften som lovlig ble innkrevd ved forrige regulering. Ved forrige reguleringen i 1986 ble festeavgiften lovlig innkrevd med kr 990. På grunn av prisreguleringen som gjaldt i 1986, var det ulovlig å innkreve kr 2000 som Statens bygge- og eiendomsdirektorat foreslo festeavgiften økt til, og som ikke ble akseptert av tomtefesterne. Tomtefesterne aksepterte imidlertid at festeavgiften ble forhøyet til kr 990 for punktfestene (og forholdsmessig mer for tomter med målebrev over ett dekar) som lovlig kunne innkreves. Derfor må kr 990 være grunnlaget for ny avgiftsregulering etter tomtfesteloven i henhold til Statistisk Sentralbyrås konsumprisindeks.

Tomtefesteloven § 15 andre ledd nr. 2 som staten har påberopt seg, kommer ikke til anvendelse. Etter denne bestemmelsen kan bortfesteren i forbindelse med første regulering (etter 1. januar 2002) kreve avgiften regulert i samsvar med det som "tvillaust er avtalt". Det følger av lovens forarbeider og rettspraksis at bestemmelsen gjelder reguleringsmåten, dvs. om partene har avtalt en reguleringsklausul som avviker fra det som ellers følger av loven. Da kan denne legges til grunn ved første gangs regulering dersom reguleringsmåten "tvillaust" er avtalt. Dette vilkåret er ikke oppfylt i vår sak idet de aktuelle festekontraktene ikke inneholder noen avtale om reguleringsmåten, kun at festeavgiften kan reguleres fra 1. januar 1986 og deretter hvert 10. år. Partene avtalte heller ikke at festeavgiften skulle forhøyes til kr 2000 for punktfestene (og tilsvarende for tomtefeste med målebrev justert for tomtens størrelse) fra 1986, og det foreligger uansett ikke bevis for at dette "tvillaust" ble avtalt.

Det dreier seg om et gjensidig bebyrdende avtaleforhold hvor staten ikke ensidig kunne diktere ny festeavgift. Dessuten ble det protestert mot oppreguleringen, riktignok først og fremst mot adgangen til å regulere avgiften allerede 5 år etter at festekontrakten ble inngått, men retten må ut fra sakens dokumenter legge til grunn at det også ble protestert på størrelsen på den foreslåtte oppregulering som innebar en 10-dobling av festeavgiften, noe tomtefesterne reagerte sterkt på. Manglende protest vil uansett ikke være nok til å etablere avtale om oppregulering fra kr 200 til kr 2000. Passivitet kan ikke være nok til å danne avtale mellom partene i et kontraktsforhold som dette. Det vises til Johan Giertsen "Avtaler" side 47. Her hvor en sterk part som staten står mot "vanlige personer", bør heller ikke passivitet i seg selv være nok til å anse en 10-dobling av festeavgiften som akseptert. Enhver rimelig tvil må gå utover grunneieren.

Det var heller ikke grunnlag for en 10-dobling av festeavgiften med basis i det alminnelige prisnivå og bedre festebetainger slik som lagt til grunn i Statens bygge- og eiendomsdirektorats brev av 7. juni 1985. Da festekontraktene ble inngått i 1981, var festernes rettsstilling allerede bedret gjennom tomtefesteloven av 1975 som innebar at tomtefesterne ikke uten videre kunne kaste ut slik de kunne etter de gamle tillatelsene. Det var dermed innføringen av tomtefesteloven av 1975 som gjorde at festerne fikk bedre betainger og ikke de nye festekontraktene som ble inngått som følge av den nye tomtefesteloven.

Det er også uklart hva som menes med henvisningen til det alminnelige prisnivå og bedre festebetainger i Statens bygge- og eiendomsdirektorats brev av 7. juni 1985. Utviklingen i konsumprisindeksen viser at kr 200 i januar 1976 tilsvarte kr 454,09 i januar 1986. Økningen til kr 2000 er svært mye mer og ble heller ikke akseptert.

Kr 600 ble foreslått av direktoratet som ny festeavgift i forbindelse med inngåelsen av festekontraktene som skulle erstatte de tidligere tillatelsene. Det er rimelig sammenheng

mellom kr 600 i 1981 og kr 990 i 1986, men ikke med kr 2000, noe som også taler for at det var kr 990 som ble akseptert og avtalt som ny festeavgift.

Staten har anført at festerne kunne ha krevd skjønn dersom de var uenige i den oppregulerte festeavgiften på kr 2000. Dette argumentet kan ikke tillegges særlig vekt fordi partene ble enige om og festerne akseptert kr 990. Festerne hadde dermed ikke noen grunn til å be om skjønn. Dessuten kunne staten like gjerne som festerne, ha krevd skjønn. Anførselen om at festerne kunne ha krevd skjønn, er derfor ikke særlig relevant.

Siden tomtefesteloven § 15 andre ledd ikke kommer til anvendelse, må retten falle tilbake til hovedregelen i tomtefesteloven § 15 første ledd som sier at det bare er den festeavgiften som lovlig ble innkrevd som kan reguleres.

At staten – etter statens oppfatning – har opptrådt rimelig overfor festerne, har ingen betydning ved positiv lovgivning. For øvrig er neppe statens opptreden særlig mer gunstig enn for de fleste private grunneiere som (også) mener de mottar for lav festeavgift i forhold til dagens tomtepriser.

Saksøkerens

Påstand:

Prinsipalt:

Regulering av festeavgiften i festekontrakter inngått mellom staten og medlemmer i gruppessøksmålet kan ikke reguleres første gang etter 2002 med mer enn utviklingen i konsumprisindeksen av det beløp som ble lovlig innkrevd i 1986.

Subsidiært:

Regulering av festeavgiften i festekontrakter inngått mellom staten og medlemmer i gruppessøksmålet kan ikke reguleres første gang etter 2002 med mer enn utviklingen i konsumprisindeksen av det beløp som ble akseptert av festerne i 1986.

I begge tilfeller:

Staten dømmes til å betale sakens omkostninger.

Saksøktes påstandsgrunnlag

Tomtefesteloven § 15 andre ledd nr. 2 kommer til anvendelse. Bestemmelsen tillater at festeavgiften ved førstegangsreguleringen etter at tomtefesteloven av 1996 trådte i kraft, blir løftet opp til det nivået som følger av avtaleforholdet mellom partene, slik som lagt til grunn ved siste regulering av festeavgiften. Det kan tas utgangspunkt i den tidligere privatrettslige oppregulerte festeavgiften. Dette kan utledes av forskrift om tomtefeste m.m. av 8. juni 2001 § 2 og Kongelig resolusjon av 8. juni 2001 side 28, pkt. 4.3 "Om avviklinga av prisreguleringa no", samt Rt.2005 side 1202 avsnitt 34. Den opphevede

prisforskriften gjaldt kun innkrevingen og var ikke til hinder for at det mellom partene ble avtalt en festeavgift som var høyere.

Det må legges til grunn at det i 1986 ble avtalt en oppregulert festeavgift på kr 2000 for punktfestene på Lindøya og Bleikøya. Festeavgiften ble oppregulert til 2500 for Nakholmen. Staten har imidlertid valgt å legge til grunn kr 2000 for alle punktfestekontraktene.

For festeforhold med utskilte tomter (målebrev) må det legges til grunn at det også ble avtalt en festeavgift som var høyere enn kr 990 pr. dekar beroende på tomtens størrelse. Den oppregulerte festeavgiften følger her av hvert enkelt reguleringsbrev til tomtfestere med særskilt matrikulerte tomter.

Spørsmålet om hva partene ble enige om, må løses basert på en ordinær tolkning av de dispositive utsagn som kom til uttrykk den gangen, og man må ha med seg "kronologien i dette" og at det ikke dreide seg om "en ren regulering". Det skjerpede beviskravet ("tvillaust") i tomtfesteloven § 15 andre ledd nr. 2 får ikke anvendelse på spørsmålet om hvilken avgift partene ble enige om i 1986. Det skjerpede beviskrav er uansett oppfylt idet det foreligger tilstrekkelig klare holdepunkter for at oppreguleringen ble akseptert.

Etter at tomtfesteloven av 1975 ble vedtatt, besluttet staten at man skulle si opp de midlertidige tillatelsene og bringe disse rettsforholdene inn under tomtfesteloven. De midlertidige tillatelsene ble sagt opp og det ble utarbeidet regulære tidsbegrensede festekontrakter. Fordi prismyndighetene ikke ga tillatelse til å fastsette festeavgiften på nytt under henvisning til kravet om ti år mellom hver avgiftsregulering, ble festeavgiften på kr 200 lagt til grunn da festekontraktene ble inngått i 1981, men slik at det ble forutsatt at festeavgiften skulle settes på nytt i 1986.

Ved Statens bygge- og eiendomsdirektorats reguleringsbrev av 7. juni 1985 ble festeavgiften oppregulert i tråd med dette. Festeavgiften som ble fastsatt, var en refleks av helt nye og bedre vilkår for festerne og som ikke fulgte av tomtfesteloven av 1975 som ikke gjaldt for leieavtaler som var inngått før loven trådte i kraft.

Tomtfeusterne hadde etter omstendighetene en særlig oppfordring til å si fra dersom de var uenige i oppreguleringen og mente seg ubundet av denne. Statens syn bygger ikke på generelle passivitetstiltak, men at festerne hadde en klar oppfordring til å si fra dersom oppreguleringen ble bestridt. Av det som passerte i etterkant av reguleringsbrevet, må det legges til grunn at oppreguleringen ble akseptert fra festernes side.

Staten kan ikke se at tomtfesteloven § 15 andre ledd, eller andre bestemmelser i tomtfesteloven, er til hinder for å ta utgangspunkt i festeavgiften på kr 2000 ved førstegangsreguleringen.

Saksøktes

Påstand:

1. Staten frifinnes.
2. Staten tilkjennes sakskostnader.

Rettenns vurdering

Retten har kommet til at staten må frifinnes.

Tomtefesteloven av 1996 trådte i kraft 1. januar 2002. Samtidig ble prisreguleringen for fast eiendom opphevet. Hovedregelen etter tvisteloven av 1996 § 15 første ledd er riktignok at festeavgiften bare kan reguleres etter endringer i pengeverdien og på grunnlag av den avgiften som lovlig har blitt innkrevd etter forrige regulering. Bestemmelsen lyder slik:

Ved feste av tomt til bustadhus og fritidshus kan kvar av partane krevje at festeavgifta blir regulert i samsvar med endringa i pengeverdien sidan festeavtala vart inngått. Har festeavgifta vorte regulert, er det den avgifta som lovleg vart innkrevd etter forrige regulering, som kan bli regulert i samsvar med endringa i pengeverdien sidan det tidspunktet.

For festekontrakter inngått før lovens ikrafttreden er det imidlertid gitt unntaksregler i § 15 andre ledd, slik den lyder etter endringslov 2. juli 2004 nr. 63. Unntakene gjelder den første reguleringen som skal skje etter 1. januar 2002. Ved senere reguleringer skal lovens hovedregel følges. Annet ledd nr. 2, som er den aktuelle bestemmelsen i vår sak, lyder slik:

Er ei avtale om feste av tomt til bustadhus eller fritidshus gjort for 1. januar 2002, gjeld desse reglane for den første reguleringa som skjer frå 1. januar 2002 eller seinare:

1.
2. *Bortfestaren kan krevje avgifta regulert i samsvar med det som tvillaust er avtalt. Men er avtala inngått 26. mai 1983 eller for, kan bortfestaren likevel ikkje krevje avgifta regulert meir enn til eit hogstebelop om året for kvar dekar tomt eller til det beløpet som regulering i samsvar med pengeverdien ville gje. Hogstebeløpet etter andre punktum er kr 9.000 justert ved kvart årsskifte etter 1. januar 2002 i samsvar med endringa i pengeverdien. Dette hogstebeløpet gjeld òg der tomta er mindre enn eitt dekar.*

Hensikten bak § 15 andre ledd er i følge Ot.prp.nr.41 (2003-2004) og merknadene til § 15, "bl.a at de tidligere prisregulerte festeavgiftene skal løstes opp til det nivået som følger av en tolkning av reguleringsklausulen i avtalen, med de begrensninger som følger av nr. 2 til 4. Regelen viderefører gjeldende § 15 annet ledd i en overgangsperiode, slik at forbudet i

første ledd mot avtaler om regulering til et høyere beløp enn det som følger av endringen i pengeverdien ikke skal slå vilkårlig ut avhengig av om festeavgiften er blitt regulert eller ikke mellom 1. januar 2002 og ikrafttredelsen av endringsloven her".

Det er på det rene at de aktuelle festekontraktene ble inngått før 1. januar 2002, at kontraktene gjelder feste av tomt til "bustadhus eller fritidshus" og at det her er tale om den første reguleringen etter at tomtefesteloven trådte i kraft. Tomtefesteloven § 15 andre ledd nr. 2 kommer dermed til anvendelse slik at staten kan kreve festeavgiften regulert i samsvar med det som "tvillaust" er avtalt. Statens krav på regulering av festeavgiften ligger under beløpsbegrensningen på kr 9 000 ("justert ved hvert årsskifte etter 1. januar 2002 i samsvar med endringene i pengeverdien").

Tomtefesterne (som omfattes av gruppesøksmålet) har anført at tomtefesteloven § 15 annet ledd nr. 2 ikke kommer til anvendelse fordi den bare gjelder selve reguleringsmåten og vist til at de aktuelle festekontraktene ikke inneholder egen bestemmelse om dette.

Det foreligger imidlertid ingen tvil om at det i dette tilfellet var avtalte en regulering av festeavgiften fra 1. januar 1986 som avvek fra reguleringsmåten etter tomtefesteloven av 1996. Av festekontraktenes bestemmelse om at festeavgiften "kan reguleres fra 1. januar 1986" (og deretter hvert 10. år), sammenholdt med tomtefesteloven av 1975 § 14 annet ledd som kontrakten måtte utfylles med, fulgte at staten som bortfester, kunne kreve ny festeavgift fastsatt i samsvar med tomteverdien på reguleringstidspunktet "med frådreg for verdauke som festaren har tilfort tomta, ...". Tomtefesteloven av 1975 § 14 annet ledd kom til anvendelse fordi avtalen "om rett for ein part til å krevje regulering av festeavgifta" var inngått etter at tomtefesteloven av 1975 trådte i kraft (1. januar 1976), jf. § 32 nr. 4 siste avsnitt. Det er på det rene at prisforskriften ikke var til hinder for at festeavgiften ble avtalt forhøyet på grunnlag av tomteverdien, så lenge innkrevingen ikke var i strid med prisforskriften. Det vises til Rt.2005 side 1202 avsnitt 34 og Rt.2007 side 1697 avsnitt 36 og 37. At ny festeavgift kunne oppreguleres ut over endring etter konsumprisindeksen, har tomtefesterne også i realiteten erkjent ved å anføre at kr 990 ble akseptert som ny avgift. Konsumprisindeksregulering (av kr 200 fra 1976 til 1. januar 1986) ville ellers ha gitt en festeavgift på ca. kr 450. Det kan heller ikke foreligge noen tvil om at det i forbindelse med at de tidligere tillatelsene ble erstattet av ordinære festekontrakter i 1981, var en klar forutsetning mellom partene at ny festeavgift skulle fastsettes "med basis i det alminnelige prisnivået og tatt i betraktning de bedrede feste­betingelser i forhold til tidligere festetillatelse", slik som lagt til grunn i direktoratets brev av 7. juni 1985. Tomtefesterne har riktignok bestridt dette og anførte at bedrede feste­betingelser allerede fulgte av preseptoriske bestemmelser i tomtefesteloven av 1975. Men dette er ikke riktig. Tomtefesteloven av 1975 § 32 tok riktignok som utgangspunkt at loven kom til anvendelse, men inneholdt samtidig en rekke unntak for eldre festeforhold (blant annet var lovens §§ 6-8 (om festetid) unntatt). Det kan derfor ikke foreligge noen tvil om at hytteeierne ved de nye festekontraktene fikk bedre feste­betingelser sammenlignet med

tidligere tillatelser, noe festerne må ha vært klar over. Det må derfor legges til grunn at ny festeavgift fra 1. januar 1986 også skulle reflektere bedre festebetaingelser (siden det på grunn av prismyndighetenes tidligere avslag ikke hadde vært adgang til å fastsette ny festeavgift i forbindelse med kontraktsinngåelsene i 1981). Retten mener derfor at den forhøyede festeavgiften som Statens bygge- og eiendomsdirektorat fastsatte fra 1. januar 1986 i brev av 7. juni 1985 (for punktfestene) og i egne brev til tomtefesterne med målebrev, må kunne legges til grunn for første regulering etter at tomtefesteloven trådte i kraft, forutsatt at oppreguleringen kan anses akseptert av tomtefesterne med det skjerpede beviskrav som følger av tomtefesteloven § 15 andre ledd nr. 2. Hensikten med bestemmelsen taler klart for at dette må legges til grunn (jf. det som ovenfor er inntatt om dette fra lovens forarbeider), og retten kan ikke se at bestemmelsens ordlyd er til hinder for det.

Retten finner også støtte for dette i Høyesteretts dom av 3. desember 2007 inntatt i Rt.2007 side 1687 og en sammenligning med saksforholdet som der var til pådømmelse. Saken gjaldt punktfestekontrakter inngått fra 1969 til 1972 med utløpstid (etter 20 år) henholdsvis 31. desember 1999 og 31. desember 2000, dvs. før tomtefesteloven av 1996 trådte i kraft. Festerne kunne etter kontraktens pkt. 1 kreve festet forlenget for 20 år av gangen ("så lengden hytten er i god stand"), og festeavgiften kunne kreves indeksreguleres hvert femte år i samsvar med prosentvis endring i konsumprisindeksen, men slik at: *"Ved forlengelse av festetiden etter pkt. 1 kan hver av partene kreve full revisjon av festeavgiften etter prisnivået i distriktet"*. Da festekontraktene ble forlenget, fastsatte bortfesterne den nye avgiften på grunnlag av tomteprisnivået i distriktet (tomteverdien), noe festerne ikke godtok. Det ble reist skjønnsak. Saken for Høyesterett gjaldt festernes anke over overskjønnet. Spørsmålet var om bortfesterne ved forlengelsen av festekontraktene var berettiget til å oppjustere festeavgiftene på grunnlag av tomteverdi (som lagt til grunn av lagmannsretten), eller om dette måtte skje på grunnlag av endringen i konsumprisindeksen (som anført av festerne). Lagmannsretten hadde ved tolkningen av festekontrakten tatt utgangspunkt i rettstilstanden da forlengelsen fant sted i 1999 og 2000 (dvs. før tomtefesteloven av 1996 trådte i kraft) og lagt til grunn at hva som fulgte av kontraktens bestemmelse om revisjon av festeavgiften ved forlengelse, måtte avgjøres ved en ordinær fortolkning av avtalen uten den begrensning som ligger i kravet om "tvillaust" avtale. Høyesterett la til grunn at tomtefesteloven av 1996 § 15 annet ledd nr. 2 og kravet til *"det som tvillaust er avtalt"* kom til anvendelse idet det måtte tas i betraktning at fastsetting av festeavgift både ved forlengelse av festekontrakt og ved ordinær regulering hadde vært undergitt prisregulering, og at det av forarbeidene til tomtefesteloven av 1996 fremgikk at regelen om at regulering skal skje etter endring i konsumprisindeksen, var ansett som en form for videreføring av prisreguleringen av festeavgifter, jf. dommens avsnitt 39 og henvisningen til kommentaren til § 15 første ledd i Ot.prp.nr.28 (1995-1996), side 56. Høyesterett kom deretter til at det "tvillaust" fulgte av avtalen at festeavgiften ved forlengelse av festet skulle fastsettes med grunnlag i tomteprisen i distriktet. Retten mener at avgjørelsen har overføringsverdi for vår sak. Dersom det i vår sak kan legges til grunn at

forhøyelsen av festeavgiften i 1986 ble akseptert slik at behovet for skjønn bortfalt, må denne avtale og oppregulerte festeavgiften på tilsvarende måte kunne kreves lagt til grunn for regulering etter § 15 andre ledd nr. 2, forutsatt at det skjerpede beviskravet (til det som "tvillaust er avtalt") kan anses oppfylt. Staten har anført at det skjerpede beviskrav ikke kommer til anvendelse, men retten kan på bakgrunn avgjørelsen i Rt.2007 side 1697 ikke se at dette er riktig.

Når det gjelder hvilke krav til bevis som må stilles for at det skjerpede beviskrav kan anses oppfylt, vises det til Rt.2007 side 1697 avsnitt 43 og 44 med henvisninger til Rt.2005 side 1202 og Rt.2006 side 1547: *"Det heter her (henvisningen til Rt.2006 side 1547, rettens anm.) at de beviskrav som loven stiller til en avvikende avtale er strenge, og at det må ikke finnes rimelig tvil om at partene har valgt en annen løsning eller om hva denne går ut på". Dommen angir også hvilke bevis som kan anvendes for klargjøring av avtalens innhold, idet disse må ha "en noenlunde klar forankring i avtalerettslige disposisjoner for partene".* Beviskravene er altså strenge. Det må ikke foreligge rimelig tvil om at tomtefesterne faktisk aksepterte den forhøyede festeavgift.

Noen slik uttrykkelig aksept fra tomtefesterne side er ikke dokumentert.

Retten er enig med tomtefesterne i at Statens bygge- og eiendomsdirektorat ikke ensidig kunne fastsette ny festeavgift i forbindelse med reguleringen av festeavgiften fra 1. januar 1986. Det vises til at det av tomtefesteloven av 1975 § 14 andre ledd siste punktum fulgte at avgjørelsen hørte under skjønn dersom partene ikke ble enige.

Den oppregulerte festeavgiften vil heller ikke kunne anses akseptert ut fra rene passivitetsbetraktninger, noe som heller ikke er anført fra statens side.

Retten mener likevel at det foreligger tilstrekkelige holdepunkter for at tomtefesterne i realiteten aksepterte oppreguleringen fra 1. januar 1986 slik som nærmere anført av staten.

Tomtefesterne hadde etter omstendighetene en særlig oppfordring til å protestere og si klart fra dersom de var uenige og mente at de var ubundet av oppreguleringen som fremgikk av reguleringsbrevet av 7. juni 1985. Tilsvarende gjelder reguleringsbrevene som ble sendt tomtefesterne med målebrev. At oppreguleringen ville bli ansett som akseptert dersom det ikke ble protestert, må tomtefesterne ha vært klar over. De fremlagte dokumentbevis viser også at alle sider av oppreguleringen ble vurdert av tomtefesterne gjennom vellene og i Fellesstyret for øyene, før man valgte å betale den oppregulerte festeavgiften (riktignok begrenset til det som lovlig kunne innkreves). Det foreligger ingen holdepunkter for at det i denne forbindelsen ble protestert mot selve oppreguleringen på en måte som ga grunnlag for begjæring om skjønn.

Siden oppreguleringen gjaldt opp mot 600 tomtefester med likelydende festekontrakter, var det (som anført av staten) klart mest hensiktsmessig at Statens bygge- og eiendomsdirektorat i fellesbrev til hytteeierne ga uttrykk for hva direktoratet mente var riktig nivå på festeavgiften ved å fastsette denne, og at det så var opp til tomtefesterne eventuelt å bestride oppreguleringen etter at oppreguleringen var blitt drøftet i vellene og/eller i Fellesstyret for øyene. Det var ikke rimelig å forvente at Statens bygge- og eiendomsdirektorat skulle forhandle med hver enkelt tomtefester. Det hadde heller ikke skjedd tidligere i forbindelse med forhøyelse av festeavgiften. Staten hadde derfor grunnlag for forventinger om at det ble protestert dersom tomtefesterne var uenige i oppreguleringen, og at den ellers kunne anses som akseptert.

At oppreguleringen av festeavgiften ble kommunisert så entydig og klart som tilfellet var her, ga også (som anført av staten) tomtefesterne en særlig oppfordring til å si fra dersom man var uenig. Staten har til sammenligning vist til Rt.1987 side 1205. Retten er enig i at en sammenligning med denne avgjørelsen gir støtte for at det også vårt tilfelle kan anses å foreligge bindende avtale (om oppregulert festeavgift) fordi tomtefesterne ikke protesterte.

At oppreguleringen av festeavgiften ble behandlet og drøftet i vellene og i Fellesstyret for øyene, fremgår blant annet av brevet av 23. juli 1985 fra advokat Gunnar Svendsen til Statens bygge- og eiendomsdirektorat hvor det protesteres på festetidens lengde og adgangen til å regulere festeavgiften bare 5 år etter at festekontraktene ble inngått, men uten at det ble protestert mot selve oppreguleringen. Av brevet fremgår det at han henvendte seg til direktoratet etter oppdrag fra Fellesstyret for øyene "*i forbindelse med spørsmål om regulering av festeavgifter tatt opp i Deres brev til festerne av 7. juni 1985*". Dette må igjen ha skjedd etter fullmakt fra vellene. Det vises til at Fellesstyret for øyene ifølge saksøker bare kunne opptre på vegne av tomtefesterne etter fullmakt fra vellene, noe som må bety at oppreguleringen også var blitt drøftet i vellene før Fellesstyret for øyene tok kontakt med advokat Gunnar Svendsen.

Retten mener at advokat Gunnar Svendsens brev av 23. juli 1985 gir sterke holdepunkter for at tomtefesterne i realiteten ikke hadde innvendinger mot størrelsen på oppreguleringen, ellers ville det også ha blitt protestert også mot denne.

I Statens bygge- og eiendomsdirektorat sitt brev av 28. august 1985 (svar på brevet av 23. juli 1985) til advokat Gunnar Svendsen ble det forklart hvorfor festetiden på 40 år ikke var i strid med tomtefesteloven. Og ved brev av 19. desember 1985 til Fellesstyret for øyene v/leder Kjell M. Martinsen fastholdt Statens bygge- og eiendomsdirektorat oppreguleringen og kravet på leieinnbetaling etter at det var innhentet uttalelse fra Justisdepartementets Lovavdelingen om at tomtefesteloven § 14 ikke var til hinder for at avgiften ble regulert fra 1. januar 1986. Dette ble, som opplyst ovenfor under saksfremstillingen, fulgt opp av advokat Gunnar Svendsen i brev av 19. desember 1985 til Fellesstyret for øyene hvor han ikke lenger fant å kunne opprettholde sin anbefaling om å

nekte å betale ny avgift. Retten må legge til grunn at dette ikke ville ha skjedd dersom advokat Svendsen mente at det var grunnlag for innvendinger mot størrelsen på oppreguleringen eller at han i kontakten med tomtefesterne hadde mottatt slike innvendinger. Bakgrunnen for advokat Svendsens oppdrag var jo direktoratets brev av 7. juni 1985 (jf. første avsnitt i hans brev av 23. juli 1985 til direktoratet), og her fremgår det tydelig at festeavgiften det eventuelt skulle protesteres mot, var kr 2000. Dette gjelder selv om festeavgiften på grunn av prisforskriften ikke ville bli innkrevd med mer enn kr 990,- pr. hytte pr. år *"inntil bestemmelsene i prisforskriftene blir endret"*. Prisforskriftene var, som nevnt, ikke til hinder for at festeavgiften ble oppregulerte til kr 2000, noe advokat Gunnar Svendsen må ha vært klar over da han i sitt brev av 19. desember 1985 ikke lenger fant å opprettholde sin anbefaling om ikke å betale ny festeavgift. Det er nærliggende å anta ut fra alminnelig kunnskap om hvor attraktive disse eiendommene på øyene innerst i Oslofjorden er, at det heller ikke var grunnlag for å protestere.

At tomtefesterne også var klar over at kr 2000 var det relevante oppregulerte beløp som det eventuelt skulle protesteres mot, fremgår av Fellesstyret for øyene sitt brev av 13. januar 1986 til advokat Gunnar Svendsen (gjengitt delvis under saksfremstillingen ovenfor). Her argumenteres det for at: *"Den uforholdsmessige høye økning i festeavgiften fra kr. 200,- til kr. 2.000, har særdeles uheldig virkning for de store grupper av minstepensjonister og barnefamilier på øyene"*. Det var altså kr 2000 som tomtefesterne forholdt seg til, og ikke til det beløp som på grunn av prisforskriften lovlig kunne innkreves. I brevet fremsettes det også andre argumenter som ifølge oppsummeringen *"taler til vår fordel i en eventuell forhandling om reduksjon av de fastsatte festeavgifter"* på hhv. kr. 2000 (og kr. 2500 som gjaldt Nakholmen). Hvordan dette brevet fra Fellesstyret på øyene ble besvart av advokat Gunnar Svendsen, er ikke nærmere opplyst og dokumentert. Det fremgår imidlertid av brevet til advokat Svendsen at krav om forhandlinger om reduksjon i festeavgiften på kr 2000 ble vurdert av tomtefesterne og dermed også om det skulle protesteres på forhøyelsen eller ikke.

Begjæring om skjønn må også ha blitt vurdert av tomtefesterne. Det vises til det fremlagte brev av 26. januar 1986 fra Fellesstyret v/Kjell M. Martinsen til Nakholmen vel (delvis gjengitt ovenfor under saksfremstillingen). Det fremgår her at *"rettssak for prøving om festeavgiftens størrelse er rimelig i forhold til disponert areal"* (dvs. begjæring om skjønn) var blitt vurdert i fellesstyret og ble ønsket tatt opp i vellet, uten at dette senere førte til rettssak eller begjæring om skjønn.

Det etterfølgende brev fra Nakholmen Vel av 9. april 1986 hvor styret anbefaler hytteeierne å betale den nye festeavgiften, taler dermed også for at oppreguleringen i realiteten ble akseptert. Retten legger til grunn at tilsvarende anbefaling ble sendt til tomtefesterne på de andre øyene. Det fremgår av brevet fra Nakholmen Vel til hytteeierne at det hadde vært forhandlinger som ikke hadde *"resultert i generell reduksjon av de nye festeavgiftene"* unntatt for minstepensjonistene som etter søknad (fra hver enkelt) kunne

oppnå reduksjon i avgiften. Brevet av 9. april 1986 fra Nakholmen Vel kan ikke forstås slik at festerne hadde klart å forhandle avgiften ned til kr 990 og at aksepten var begrenset til dette beløpet. Det foreligger heller ingen dokumentasjon eller andre holdepunkter som underbygger dette.

At tomtefesterne valgte å betale den nye og oppregulerte festeavgiften som riktignok på grunn av prisforskriftene ikke ble innkrevd med fullt beløp, blir dermed også en omstendighet som taler for at den nye festeavgiften på kr 2000 fra 1. januar 1986 for punktfestene (og tilsvarende oppregulering beroende på tomtestørrelsen i brev til festere med målebrev) i realiteten ble akseptert. Tomtefesterne hadde dermed akseptert det som advokat Svendsen på deres vegne hadde protestert mot i brevet av 23. juli 1985. Det vil da, som anført av statens prosessfullmektig, være "*et underlig resonnement*" å legge til grunn at festerne ikke samtidig aksepterte den oppregulerte festeavgiften som det ikke var blitt protestert mot.

Retten har derfor etter en samlet vurdering kommet til at det "tvillaust" kan legges til grunn at oppreguleringen som fremgikk av direktoratet brev av 7. juni 1985, ble akseptert av tomtefesterne.

Det samme gjelder festere med målebrev som mottok egne oppreguleringsbrev. Her er det riktignok fremlagt klage på oppreguleringen fra en av festerne med målebrev (Carsten Tesli) på Lindøya. Han påklaget i brev av 5. november 1986 oppreguleringen som han hadde mottatt ved brev av 7. oktober 1985 fra direktoratet. Denne klagen ble besvart ved brev av 16. desember 1985 hvor oppreguleringen ble fastholdt og nærmere begrunnet: "*Direktoratet mener at råtomteverdien for feste av tomt til sommerhus på Lindøya ligger på ca. kr. 2,50 pr. m² pr. år. Den markedsleie vi har satt for Deres tomt ligger lavere enn denne sats. Festetomtene på Lindøya er svært attraktive og vi tror ikke den fastsatte markedsleie (.....) er urealistisk*". Dette svaret må Tesli deretter ha akseptert idet det ikke foreligger noe dokumentasjon for annet. Tilsvarende må legges til grunn for andre festere med målebrev innenfor rammen av gruppesøksmålet, og hvor det i det helet tatt ikke foreligger holdepunkter for noen form for protest.

Ad. sakskostnader

Sakskostnader ilegges ikke. Riktignok følger det av tvisteloven § 20-2 første ledd at: "*En part som har vunnet saken, har krav på full erstatning for sine sakskostnader fra motparten*". Staten har vunnet saken og har dermed i utgangspunktet krav på full erstatning for sine sakskostnader etter denne bestemmelsen. Retten mener imidlertid at det foreligger grunnlag for å fritta saksøker i gruppesøksmålet for erstatningsansvar etter § 20-2 tredje ledd bokstav a) som bestemmer at: "*Motparten kan helt eller delvis fritas for erstatningsansvar hvis tungtveiende grunner gjør det rimelig. Det legges særlig vekt på a) om det var god grunn til å få saken prøvd fordi den var tvilsom eller først ble bevismessig avklart etter saksanlegget*". Selv om retten har funnet det skjerpede beviskrav

i tomtfesteloven § 15 andre ledd nr. 2 oppfylt, har avgjørelsen budt på tvil. Retten mener derfor at saksøker har hatt god grunn til å få saken prøvd for domstolene, og at tungtveiende grunner gjør det rimelig å fritta saksøker for erstatningsansvar.

Dommen er ikke avsagt innen lovens frist. Grunnen er avvikling av andre rettsmøter og oppgaver som har måttet gå foran.

DOMSSLUTNING

1. Staten v/Fornyings- administrasjons- og kirke departementet frifinnes.
2. Sakskostnader tilkjennes ikke.

Retten hevet

Axel Slettebøe

Rettledning om ankeadgangen i sivile saker vedlegges.